

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Lidové zvyky a tradice na Chodsku

Adam Zezulka

Bakalářská práce

2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Adam ZEZULKA**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Lidové zvyky a tradice na Chodsku**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Tato práce bude zaměřena na lidové zvyky a tradice Chodského kraje, zejména v obci Postřekov. Historické údaje budu čerpat z děl autorů, kteří se tímto tématem zabývali a ostatní informace se budu snažit získat vlastním výzkumem v dané oblasti.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Jindřich J. : Chodsko .Praha : ČSAV, 1956 Holub D.: Chodsko. Praha: STN, 1956 Vrba J.: Chodsko : průvodce krajem, dějinami jeho lidu a komentář k "Chodským rebeliím".Praha : J. Otto, 1928 Jindřich J.:Chodský slovník. Plzeň : SVK Plzeňského kraje, 2007 Jirásek A.: Psohlavci. Praha : Československý spisovatel, 1980 Kramařík J.: Chodské pohádky a pověsti. Praha : SNKLHU, 1956

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Oldřich Kašpar, CSc.
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2010

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Petr Pabian, Th.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Hradci Králové dne 26. března 2010

Adam Zezulka

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat všem, kteří přispěli ke vzniku této mé práce. Především doc. Oldřichovi Kašparovi CSc. za jeho odborné vedení a cenné rady a těm, kteří mi věnovali svůj drahocenný čas, ať už vyplňováním dotazníků nebo odpovídáním na dlouhou řadu mých dotazů.

Anotace

Tato bakalářská práce je zaměřena na lidové zvyky a tradice Chodského kraje, převážně obce Postřekova. Chodsko patří mezi nejvýznamnější národopisné regiony v Čechách. Po mnoho generací zde přetrvávají rodinné a výroční obřady. Obyvatelé rádi oblékají chodské kroje, mluví zpěvným dialektem, zpívají chodské písně, jichž se dochovalo nepřeberné množství. Hlavním cílem této práce bude seznámení s touto oblastí, s jejími typickými lidovými zvyky, jejich význam v minulosti (do začátku 20. století) a porovnání se stavem současným. Je důležité připomínat staré hodnoty děděné po generace, aby elementární principy, které v sobě udržování lidových tradic skrývá, nezmizely z povědomí moderního člověka.

Klíčová slova

lidové tradice a zvyky, Chodsko, masopust, Postřekov

Title

Familiarly habits and traditions in Chodsko

Annotation

This work is mainly focused on the folkways and lores in the region of Chodsko, on Postřekov in particular. Chodsko is one of the most significant ethnical Bohemian regions. Family and anniversary ceremonies have persisted there for many generations. Local inhabitants enjoy wearing their local costumes, speak local dialect, sing local songs, of which a lot of have survived. The main goal of this work is to become familiar with this area, with its typical folkways and their historical meaning (since the beginning of the 20th cent.) and with the comparison to the contemporary state. It is important to keep reminding the old values that have been inherited by will, so the elementary principles, which are included in the maintainance of lores, will not disappear from the consciousness of a modern human.

Keywords

Familiarly habits and traditions, Chodsko, carnival, Postřekov

OBSAH

1.	ÚVOD	9
2.	CHODSKO	11
2.1.	VYMEZENÍ POJMU	11
2.2.	HISTORIE CHODŮ	12
3.	LIDOVÉ TRADICE NA CHODSKU	17
3.1.	VÝROČNÍ OBŘADNOST	17
3.1.1.	<i>Pouť</i>	17
3.1.2.	<i>Selcký posvícení - havelský</i>	17
3.1.3.	<i>Přásky (přásky)</i>	18
3.1.4.	<i>Sv. Cecilie (30.11.)</i>	18
3.1.5.	<i>Barborka (4.11.)</i>	19
3.1.6.	<i>Svatý Mikuláš (6.12.)</i>	19
3.1.7.	<i>Sv. Lucka - přádlíce (13.12.)</i>	20
3.1.8.	<i>Štědrý den (24.12.)</i>	20
3.1.9.	<i>Sv. Štěpána (26.12.)</i>	21
3.1.10.	<i>Tři králové (6.1.)</i>	21
3.1.11.	<i>Hromnice (2.2)</i>	22
3.1.12.	<i>Masopust</i>	22
3.1.13.	<i>Voračky</i>	23
3.1.14.	<i>Pochovávaní Masopusta</i>	23
3.1.15.	<i>Velikonoce</i>	24
3.1.16.	<i>Vobžínky (dožínky)</i>	24
3.2.	RODINNÁ OBŘADNOST	25
3.2.1.	<i>Svatba</i>	25
3.2.2.	<i>Funus (pohřeb)</i>	27
3.2.3.	<i>Křtiny (Panket)</i>	28
4.	METODOLOGIE	30
4.1.	VÝCHODISKA TERÉNNÍHO VÝZKUMU	30
4.2.	VÝZKUMNÉ METODY	30
4.2.1.	<i>Pozorování</i>	30
4.2.2.	<i>Rozhovor</i>	30
4.2.3.	<i>Dotazníky</i>	30
4.3.	VÝZKUMNÉ CÍLE	31
4.4.	ZÁKLADNÍ ÚDAJE K TERÉNNÍMU VÝZKUMU.....	31
5.	CHODSKO V SOUČASNOSTI	32
5.1.	IDENTITA	33
5.2.	KONTINUITA.....	33
5.2.1.	<i>Masopust dnes</i>	34
5.2.2.	<i>Anenská pouť v Postřekově</i>	36
5.3.	VIZE	37
5.4.	VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	39
6.	ZÁVĚR.....	45
7.	ZDROJE	46
8.	PŘÍLOHY	47
8.1.	SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH	47
8.2.	SEZNAM TEXTOVÝCH PŘÍLOH	47

„Chodsko – jeho historie, kouzlo krajiny, dalekých rozhledů, tajemnost lesů, malebnosti jeho krajů, staveb i svéráznosti lidového umění a hlavně hudba a zpěv promluví k srdci každého člověka.“

Jindřich Jindřich

1. ÚVOD

S tematikou lidových tradic jsem se poprvé blíže seznámil v létě roku 2008 v obci Postřekov v Plzeňském kraji během terénního výzkumu. Během něho jsem získal první materiály a informace o Chodsku, povedlo se mi nahlédnout „pod pokličku“ řady zajímavých obyčejů a tradic, které jsou s tímto krajem a hlavně touto obcí spojeny. Podklady k této práci jsem zaznamenával jak nahráváním rozhovorů na diktafon, tak většinou zúčastněným pozorováním i v průběhu dalších návštěv na Chodsku (viz Tabulka 2, s. 31).

Chodsko patří mezi nejvýznamnější národopisné regiony v Čechách. Po mnoho generací zde přetrvávají rodinné a výroční obřady. Obyvatelé rádi oblékají chodské kroje, mluví zpěvným dialektem, zpívají chodské písně, kterých se díky obrozeneckým sběratelům dochovalo nepřeborné množství. Návštěvníky tohoto kraje upoutá také chodská keramika, architektura venkovských stavení i tradiční lidová gastronomie. Pro dnešní Chody je také charakteristický temperament a láska ke kraji a tu je nutné si připomínat čím dál častěji.

„Obdivuju se lidem, kteří v tomto chudém kraji žili, střežili hranice proti nepřátelům, bojovali za svá práva a privilegia. Jistá hrdost a tvrdohlavost je cítit z lidí na Chodsku i dodnes. Možná i díky tomu, že si Chodové vždy tak střežili to, co jim patřilo, se na Chodsku do dnešních dnů zachovalo více z původních tradic a zvyků, než v jiných částech České republiky.“¹

Cílem bakalářské práce je tento nenahraditelný odkaz historie – soubor lidových tradic a zvyků – stručně představit, seznámit s jejich průběhem a významem tak, jak tomu bylo do začátku 20. století, kdy jsou souhrnně popsány v literatuře, i jak je tomu dnes (což bylo ideálním a nadmíru zajímavým objektem výzkumného bádání). Nejdůležitější obyčeje a zvyky, rozdělené na výroční a rodinné obřadnosti, jsou popsány v teoretické části práce včetně základního vymezení kulturně-historického regionu Chodska a hlavních historických milníků v životě jeho obyvatel (kapitoly Chodsko, s. 11 a Lidové tradice na Chodsku, s. 17).

---

¹ respondent č. 15

Současná podoba vnímání a dodržování lidových tradic je předmětem druhé, praktické části práce, kde po objasnění metod výzkumu a vytyčení hlavních výzkumných otázek následuje stěžejní pasáž – popis statu quo (kapitoly Identita, s. 33; Kontinuita, s. 33; Vize, s. 37 a Vyhodnocení dotazníkového šetření, s. 39).

2. CHODSKO

2.1. VYMEZENÍ POJMU

Místní název Chodsko, mimo jiné dějiště Jiráskových Psohlavců, je spojováno s příhraniční oblastí českoněmeckého pomezí Šumavy a Českého lesa, otázkou však zůstává jeho vymezení skutečné. Jan Vrba² sice vymezuje Chodsko coby „*pás při západních hranicích království, sahající na sever až po krajinu přimdeckou a tachovskou a na jih až pod prachatickou Zlatou stezku*“³, ale aby bylo spravedlivým pojmenováním učiněno zadost, je třeba si v první řadě uvědomit, že „Chodsko“ potažmo „chodské“ se ve skutečnosti nevztahuje na geografické území, ale spíše na soubor osad a vesnic a život jejich obyvatel, kteří po staletí udržovali vlastní specifickou identitu. Severní oblasti Chodska (Tachovsko, Přimda) a jižní Chodsko (od Klatov po Prachatice) neodolaly germanizaci, a proto setkáváme-li se v literatuře s národopisným či historickým pojmem Chodové, jsou jím myšleni především obyvatelé středního Chodska, též domažličtí nebo klatovští Chodové.

Ani toto vymezení však není přesné. Chodské dějiny a duchovní život se neodehrával v Domažlicích nebo Klatovech, ale naopak nejsilněji mimo jejich správní, mocenský a kulturní dosah.

„*Nejbolatnější Chodsko*“⁴ zahrnuje dvě nejpočetnější skupiny z původních chodských vesnic (viz. Obrázek 1, s. 47). Na jih od Domažlic to jsou Stráž, Mrdákov, Kýčovo a Tůmačov. Osady de facto existují dodnes, jen jejich názvy doznaly změn – Tůmačov na Tlumačov, Mrdákov na Mrákov a Kýčovo (dnes v intravilánu Mrákova) nese pojmenování Starý Kýčov. Druhá skupina osad, na úpatí haltravsko-čerchovského hřbetu Českého lesa, čítala pět osad – Klenčí (dnes Klenčí pod Čerchovem), Postřehov (Postřekov), Kodov (Chodov),

---

² VRBA, J., Chodsko – průvodce krajem, dějinami jeho lidu a komentář k „chodským rebeliím“, Praha: Nakladatelství J. Otto spol. s. r. o., 1928, s. 19

³ Pojmem Zlatá stezka se označuje obchodní trasa vedoucí z německého Pasova, přes Prachatice do Čech, po níž byla do českých zemí dovážena sůl z rakouských dolů a o níž existuje první zmínka již z 11. století. Její název „zlatá“ dokládá, o jak výnosný obchod se jednalo. Řada českých i německých příhraničních osad nabyta během středověku svého významu právě jejím prostřednictvím. Nejvýznamnějším příkladem jsou Staré Prachatice, které svoji vazbou na Zlatou stezku během 14. a 15. století nabyly významného postavení mezi českými městy (dokladem je bohatá renesanční architektura dnešní Městské památkové rezervace).

⁴ VRBA, J., Chodsko – průvodce krajem, dějinami jeho lidu a komentář k „chodským rebeliím“, Praha: Nakladatelství J. Otto spol. s. r. o., 1928, s. 23

Dražinov (Draženov) a Houvězdo (v současnosti obec Újezd). „Domažlické Chodsko“ tak může značně zavádět – Domažlice Chodům spíše škodily, než prospívaly. Jan Vrba připomíná, že to byly právě Domažličtí, kteří štváli Chody proti jejich zástavním pánům⁵.

2.2. HISTORIE CHODŮ

Chodové jsou slovanského původu, ale jejich příchod do české kotliny nebyl nikdy přesně doložen, o jejich skutečném původu se vedou spory opírající se o důkazy historiků, etnografů i jazykovědců. Je však pravděpodobné, že byli Chodové první, kteří kultivovali do té doby zalesněné a drsné horské území. Poprvé byli zmíněni v Dalimilově kronice z počátku 14. století⁶, kdy pomáhali knížeti Břetislavovi I. v boji proti císaři Jindřichu III. v roce 1040. Jan Vrba ovšem upozorňuje, že „osídlení Chodska je data mladšího.“⁷ Hypotézy, že Chody přivedla do Čech přemyslovská knížata z krajiny kolem Hnězda během svých výbojů do Polska, podporuje skutečnost, že chodský dialekt vykazuje jisté podobnosti s polštinou (tvrdé l apod.). Ať už je Chod Čech nebo Polák, jeho jméno připomíná, že přirozeným úkolem (a později i povinností) bylo „chodit“ po horách. Motiv onoho „chození“ je ale rovněž diskutabilní – byla to ochrana hranic a obchodu na klíčových stezkách, nebo ostraha hranice s Bavorskem proti nepříteli krále se zbraní v ruce, anebo kontrola, zda obchodníci řádně platí clo?

První oficiální písemný doklad o právech a povinnostech Chodů nalezneme v privilegii Jana Lucemburského z roku 1325 (proto bývá příchod Chodů spojován s kolonizačními vlnami během 13. století). Pergamen (první chodský majestát) zaručoval Chodům práva, jež jim udělili (bez písemného dokladu) již předchozí čeští páni. Zaručoval jim přímou poddanost královskému purkrabímu na Chodském hradě v Domažlicích, soudní právo, jež

---

⁵ VRBA, J., Chodsko – průvodce krajem, dějinami jeho lidu a komentář k „chodským rebeliím“, Praha: Nakladatelství J. Otto spol. s. r. o., 1928, s. 24-25

⁶ ocitovat Dalimila ... O Břetislavově boji s císařem

⁷ Své tvrzení dokazuje vyvrácením mylného předpokladu, že Chodové byly potomci polských exulantů, jimž Břetislav I. daroval půdu v lese Czrnin. Les Czrnin ovšem později Dr. Jindřich Vančura lokalizoval na Berounsko, čímž zpochybnil spojitost mezi Poláky a Chody. (VRBA, J., Chodsko – průvodce krajem, dějinami jeho lidu a komentář k „chodským rebeliím“, s. 108)

„nemělo být tvrdé a v rozporu s dobrým mravem“⁸, právo zákupní včetně práva odúmrťe,⁹ platnost daňových úlev (aniž by platili více) a v neposlední řadě nepřímou vyjadřuje, že „chodský lid nepokládá za obyčejný lid selský, nýbrž za lid vojenský.“¹⁰ Protože všechna privilegia v pergamentu vypsána jako taková nebyla, Chodům dával možnost širokého výkladu (čehož náležitě využili), zároveň jim však nezaručoval, že budou v budoucnu uznána v plné šíři. Majestát potvrzují i další Lucemburkové, Janův syn Karel IV., zeť Jindřich Bavorský a vnuk Václav IV. Chodské usedlosti jsou tedy majetkem Chodů a ti přímými poddanými krále, jemuž platí úměrně vysoké daně a stráží královský příhraniční majetek. K uvědomění si vlastní svébytnosti a svobody přispěl i majestát vydaný Jiřím z Poděbrad poslední den roku 1458, který potvrzuje chodská práva psaná i osvojená (např. nosit prapor, užívat vlastní pečeť a znak).

První výraznější konflikty se šlechtou mají chodské vesnice během 16. století, kdy se postupně dostávají jako zástava do majetku Švamberkům (ze zástavy se vykupují v roce 1572)¹¹ a Domažlickým.

Po stavovském povstání a bitvě na Bílé hoře v roce 1620 se chodská situace nijak nevylepší. Chodsko získává v zástavě Wolf Vilém Lammingen z Albernreuthu, český šlechtic s bavorskými předky, jako odměnu za loajalitu knížeti Lichtensteinovi. Lammingen si vydobyl právní cestou zamítnutí opětovného potvrzení chodských práv v roce 1629 Ferdinandem II., nutí Chody k robotě (dvakrát do týdne) a spory vrcholí v roce 1630, kdy je Chodsko Lammingenovi dědičně prodáno. Chodové se pokusili kupní smlouvu (která chodská práva významně porušila) a samotného Lammingena napadnout v několika soudních sporech. Nejsou však úspěšní a císařským rozsudkem z roku 1634 jsou nuceni „odevzdati svůj prapor, všechny pušky i jinou zbraň, všechna

---

⁸ HOLUB, D., Chodsko, Praha: Státní tělovýchovné nakladatelství, 1956, s. 6

⁹ chodský majetek (zejména půda a dvory) případnou po smrti majitele bez dědiců a závěti nikoliv šlechtě, ale Chodům

¹⁰ VRBA, J., Chodsko – průvodce krajem, dějinami jeho lidu a komentář k „chodským rebeliím“, Praha: Nakladatelství J. Otto spol. s. r. o., 1928, s. 117

¹¹ Švamberkové získali panovníkův slib, že zástavu je možné vykoupit jen u krále. Chodové měli většinu práv od panovníka doloženou písemně, byla jim upírána pouze práva zvyková. Švamberkové porušují nepsané privilegium osvobození roboty a nutí Chody pracovat na panském, nebo jim zakazují lovit v příhraničních lesích. Neúspěšné rebelie v roce 1547 končí ztrátou práv a peněžitým trestem, práva Chodové později nabývají zpět, s poučením, že mnohá z nich nejsou doložena písemně.

*tenata i lapací náčiní, dále jim bylo nařízeno, že musí odebíratí panské pivo a bez reptání vykonávati dříve již nařízenou robotu dva dny v týdnu.*¹²

Chodsko je během poslední fáze třicetileté války značně poničeno, několikrát dokonce obsazeno švédským vojskem generála Königsmarka. Vilémův syn Maxmilián (zvaný Lomikar) pokračuje ve šlépějích svého otce – kácí královské hvozdy a nově vzniklé pozemky osídluje německým obyvatelstvem. Pokus Chodů využít této záminky k obvinění Lammingena z nepatřičného zásahu do královského majetku, přinesl žalující straně mnohem více škody než užitku. 24. března 1648 v rámci narovnání mezi Lomikarem a Chody je sice Lammingenovi císařem nařízeno, aby lesů užíval zodpovědněji a jejich kácením neotvíral hranice a Chody na robotě nedřel, zároveň ale Chodům trvale odpírá možnost jakékoliv stížnosti a přikazuje jim poslušnost vrchnosti¹³. Zároveň jim připomíná, že jejich privilegia jsou navěky zrušena.

Povinnost Chodů mlčet umožňuje Maxmiliánovi osídlovat chodské území beze strachu ze žalob. Většina nových osad nese německé názvy (Oberbrand, Plassendorf apod.), přičemž jde hlavně o poplužní dvory. Lomikar prodává domažlickým Chodský hrad a uprostřed chodské vesnice Trhanov buduje vlastní zámeček. Od roku 1680 se znevolňování Chodů ještě více stupňuje. Lomikar získává do svých rukou většinu chodských majestátů (v obavě, že by mohly být opět použity proti němu). Klíčové pergameny, na nichž je většina chodských práv vypsána, ale Chodové zachránili. Jejich vyslanci mezi lety 1692 a 1693 i přes zákaz *perpetuum silentium* jednají ve Vídni, kde žádají u císaře spravedlnost. Mezi členy chodské delegace byli významní chodští sedláci Jan Sladký-Kozina z Houvězna, Kryštof Hrubý z Draženova, Brychta a Etlz z Klenčí, Jan Selner aj. Titíž později v Praze u apelačního soudu Lammingena žalují v mylném domnění, že jim jejich výsady budou znovu potvrzeny¹⁴. Lammingen tamtéž viní Chody z porušování robotní povinnosti a žádá císaře o vyslání vojsk k osobní ochraně, zároveň s tím se však pokouší silou získat

---

¹² VRBA, J., Chodsko – průvodce krajem, dějinami jeho lidu a komentář k „chodským rebeliím“, Praha: Nakladatelství J. Otto spol. s. r. o., 1928, s. 211

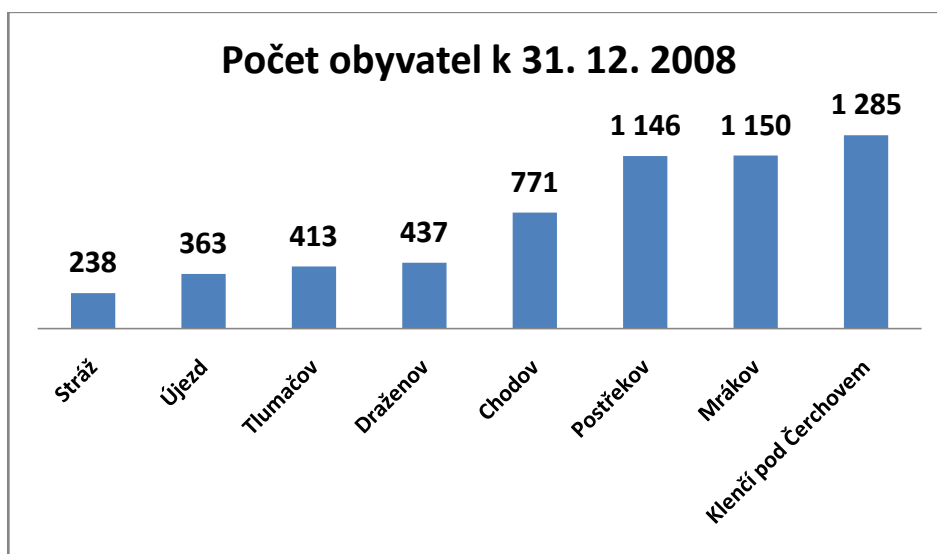
¹³ Tzv. *perpetuum silentium*

¹⁴ Chody zastupoval u pražského soudu Blažej z Tunklů, který se jim již ve Vídni chlubil padělanými listinami opatřenými podpisy a pečeti, jejichž součástí byl i císařský list, který zaručoval, že chodská práva budou znovu potvrzena.

zbylé majestáty a některé dopisy ze soudních pří ve Vídni. Majestáty nezíská, neboť je má Kozina u apelačního soudu, navíc Chodové zajmou zámeckého purkrabího. Tento násilný čin vnímaný jako vzpoura je rázně ukončen 16. července 1693 vojenským zásahem císařských jednotek proti zbytku chodských vzbouřenců. Vyslancům u apelačního soudu jsou před očima přestřiženy chodské pergameny na důkaz jejich skutečného zrušení, Kozina a další jsou zatčeni a v únoru 1695 je nad třemi rebelujícími (Kozina, Selner, Hrubý) vynesena rozsudek smrti. Hrubý umírá ve vězení, Selnerovi je trest zmírněn, a proto jediným popraveným je dne 28. listopadu 1695 za hradbami města Plzně Jan Sladký-Kozina. Poprava měla být zejména preventivním opatřením, výstrahou poddaným, proto byli chodští sedláci i jiní poddaní z Plzeňska donuceni exekuci přihlížet.

Ačkoliv Lomikar umírá o necelý rok později, situace Chodů se ani po nástupu nových pánů (Stadionové) nijak významně nezlepšila. Poddaní Chodové se bouří až do zrušení nevolnictví roku 1781. Stejně jako celé Čechy je i Chodsko zbaveno robotní povinnosti roku 1848.

Jindřich Jindřich¹⁵ uvádí, že ve druhé polovině 16. století žilo v chodských obcích přes 300 rodin.¹⁶

Graf 1: Počet obyvatel k 31. 12. 2008 (zdroj: www.czso.cz)

¹⁵ Jindřich Jindřich (5. března 1876 Klenčí pod Čerchovem – 23. října 1967 Domažlice), skladatel, regenschori a etnograf, rodák z Klenčí pod Čerchovem, patřil k nejvýznamnějším popularizátorům Chodska. Je autorem kromě jiného 26dílného etnografického sborníku Chodsku, který v prvních čtyřech dílech sleduje historii Chodů a vývoj jazyka, ve zbylých potom zvyky, tradice a folklor Chodska. Je významným sběratelem chodských písní, textů a poezie a jeho dílo je klíčovým literárním dokumentem pro výzkum a studium Chodska.

¹⁶ JINDŘICH, J., Chodsko, Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1956 s. 16

Postupující německá kolonizace za Švamberků a později za Lammingenů odsouvala Chody dále od zemské hranice, čímž pochopitelně ztráceli na významu, coby lid vojenský. I přes ztrátu privilegií, daně, robotu a útlak, byli Chodové na svých dvorech soběstační. Mezi tradiční obživu kromě zemědělství, dřevařství a honby bylo včelařství¹⁷ a čižba.¹⁸

Snahy českých obrozenců, spisovatelů-sběratelů a etnografů během 19. a počátku 20. století hledat v českých národopisných oblastech jazykovou a kulturní argumentaci odkazu české historie nemohli Chodsko minout. A. Jirásek¹⁹, K. J. Erben²⁰, B. Němcová²¹, prof. J. F. Hruška²², J. Š. Baar²³ nebo již zmíněný J. Jindřich nemalou měrou přispěli k uchování kulturního odkazu Chodska, zejména ústní lidové slovesnosti, zvyků a tradic.

---

¹⁷ Význam včelařství dokládají i některé pomístní názvy (Na Brti, V Brtech, Na Včelíně u Domažlic aj.)

¹⁸ Lov drobných ptáků do sítí, pastí nebo na lep.

¹⁹ Chodům je věnován román Psohlavci, dále jsou Chodové zmiňováni ve Starých pověstech českých v pověsti Boží soud.

²⁰ Pohádka Jirka s kozů

²¹ Obrazy z okolí domažlického

²² Dialektický slovník chodský

²³ Chodská trilogie, Poslední soud, Chodské povídky a pohádky

3. LIDOVÉ TRADICE NA CHODSKU

3.1. VÝROČNÍ OBŘADNOST

měsíc	obřadnost
Leden	Tři králové,
Únor	Hromnice, Masopust, Voračky
Duben	Velikonoce
Červenec	Pouť
Září	Vobžínky
Říjen	Selcký posvícení
Listopad	sv. Cecilie, sv. Barbora
Prosinec	sv. Mikuláš, sv. Lucie, Štědrý den, sv. Štěpá

Tabulka 1: Obřadnosti během ročního cyklu (podle JINDŘICH, J., Chodsko)

3.1.1. Pouť

O jakou pouť se jedná, určoval přívlastek, který se přiřazoval podle toho, jakému svatému byl v obci zasvěcen kostel nebo kaple, např. Martinecká pouť v Klenci, Vavřinecká pouť v Domažlicích, Vojtěšská v Milavči apod. Na pouť chodili lidé v kroji a sjížděli se z blízkého okolí. V kostele nebo kapli byly oltáře, obrazy zdobené květinami, věnečky a před dveřmi kostela stávaly máje (břízky). O pouti byla dopoledne mše svatá a kázání, odpoledne požehnání. Lidé si kupovali a dávali za uzdravení sebe nebo příbuzných k oltáři „vobjetiny“ (voskové nebo železné figurky). Před kostelem byly postaveny krámky s perníkem, cukrovinkami, hračkami, kramáři prodávali obrázky, hračky, nabízeli se i uzenářské výrobky, pečivo, kyselé okurky, čepovalo se pivo ze sudů, prodávalo se lahvové pivo, sodovka. Děti cucaly cukrátky, turecký med a jiné sladkosti. Milenci si kupovali dárky, chlapci děvčatům perníková srdce a dívky chlapcům zase perníkového vojáka, dragouna na koni apod. Přátelé a známí se zvali na oběd, mimo sváteční jídlo se pekly pouťové koláče. Hosté z dalekého okolí dostávali bohatou výslužku. Odpoledne a večer byla v hospodách muzika, zpívalo se a tančilo až do pozdního rána.

3.1.2. Selcký posvícení - havelský

Jednalo se o uznávaný svátek na vsi a slavil se většinou v neděli po sv. Havlu (16.10.), někdy o týden později. V Klenci se slavila pouť i martinecké

posvícení dohromady a to v neděli po sv. Martinu (11.11.). Před posvícením se všude ve vesnici bílilo, čistilo, mylo a uklízelo. Posvícení začínalo večer v sobotu a končilo v úterý ráno. Zvali se na ně přátelé a pohostili se. Při zvaní se říkalo: „*Náši vás zkazují pječně pozdravovat ha máte k nám, kmůtře s kmůtrú, v neděli přijít na naše posvícení*“. Tito zvači přinesli ještě koláče. Kde měli kostel, bylo dopoledne kázání a slavná mše, odpoledne požehnání. Někde se k posvícení zabíjelo prase, ale nebylo to všude zvykem. K obědu bývala většinou dobrá polévka (nejčastěji nudlová nebo kroupová) a „*martinecká husa*“. „*Na svatého Martina husa nejpěknějš zpívá*“. Podávala se nejčastěji se zelím a knedlíkem. Náramně velké byly martinské rohlíky s rozinkami a velký kulatý koláč s tvarohem, povidly a s rozinkami. V pondělí po posvícení byla takzvaná zlatá – hodinka, kdy i staří lidé tancovali. Selky a děvčata měli o posvícení vysoko skákat, aby len a konopí vyrostlo také vysoko. Sv. Martin je také ochránce koní, proto hospodáři hodně dbali na modlení ke sv. Martinovi.

3.1.3. Přásky (přástky)

Probíhalo od sv. Martina až do čtvrté neděle postní (čtvrtá neděle po masopustu), kdy byly rozprášky–zpušťadla. V zimě se na přástky chodilo denně kromě soboty a neděle. Všechen nespředený len donesly hospodyně do sucha na půnebí (půdu), uklidili přeslice, kuzele, vřetena i kolovraty. Hodně se jedlo, pilo a žertovalo. Velmi oblíbený byl „pálenec“. Při veselání se ale nesmělo tancovat, jelikož probíhal půst, pokud by jej porušili, všichni věřili, že by je čekal nějaký trest v podobě nemoci, neúrody nebo požáru.

3.1.4. Sv. Cecílie (30.11.)

Na sv. Cecílii se sjeli muzikanti a zpěváci, jelikož se jednalo o jejich patronku. V Klenčí se to slavilo nejprve mší svatou, která byla zpívána. Večer se sešli všichni kostelní zpěváci a zpěvačky a hudebníci z Klenčí, Postřekova a okolí na „staré škole“ (budova v Klenčí, která dříve sloužila jako základní škola, podobnou „starou školu“ mají i v Postřekově, ve které jsem během terénního výzkumu přespával), kde byla večeře – guláš, šunka s chlebem, pivo z Trhanovského pivovaru, kam se pro něj slavnostně den předtím jezdilo.

Později v noci se podávaly párky a buřty, pro ženy čaj s bábovkou a cukrovím. Na začátku oslavy měl vždy pan táta houslové sólo a zpívala se sborová kantáta s malým orchestrem, nebo s doprovodem na klavír. Pak už se jen hrálo, zpívalo a tancovalo až do bílého rána. Mezitím hudebníci vyprávěli veselé příhody ze života muzikantů, různé anekdoty, dávaly se hádanky a všelijaké šprýmy.

3.1.5. Barborka (4. 11.)

Večer před sv. „Barború“ chodila ženská maškara – Barborka – oblečená do volných bílých šatů v pase stažených červenou nebo modrou pentlí, dlouhé rozpuštěné vlasy a obličej měla zabílený od mouky, přes něj bílý týlový závoj a na hlavě bílou plenu, korunku, nebo květinový věneček. V levé ruce nesla košíček s dárky, cukroví, pečivo a samozřejmě barborkami (koláčky) a ovoce, v pravé ruce držela metlu. Někdy s Barborkou chodil anděl a nosil rovněž košík s dárky. Při vstupu do světnice Barborka pozdravila a potom dávala dětem nejrůznější otázky týkající se náboženství. Hodné děti pochopitelně obdarovala a neposlušným a zlým hrozila metlou a dávala jim brambory. Pekaři na sv. Barboru pekli rohlíčky, žemle, housky a koláčky – barborky. Svobodná děvčata si před východem slunce uřízla višňovou větvíčku – barborku – a dala do sklenice s vodou a umístila na teplé místo světnice. Vykvetla-li větvíčka do Vánoc, věřilo se, že se děvče do roka vdá.

3.1.6. Svatý Mikuláš (6. 12.)

Především se jednalo o svátek dětí. V předvečer sv. Mikuláše chodil do domácností přívětivý Mikuláš, oblečený bíle za biskupa v plátěném nebo papírovém vornátu s dlouhými bílými vousy ze lnu, v ruce měl berlu pozlacenou, chodil společně s andělem, který zvonil zvonečkem a nosil dárky a s čertem, který měl metlu a řetěz. Děti se modlily, odpovídaly na otázky z náboženství a odříkávaly modlitbičky. Mikuláš děti pochválil nebo napomenul a anděl jim rozdával dárky: jablka, hrušky, sušenky, sušený švestky, ořechy, cukroví a zlým dal malou metlu. Kde byly malé děti, zůstával čert déle v domě, bručel, chrastil řetězem, tloukl metlou do oken a na dveře a v otevřených dveřích se mezitím objevovaly blesky. To bylo nastraženo tak, že někdo byl

schovaný za dveřmi a foukal z papírové trubičky smůlu do svíčky. Kde nechodil Mikuláš, dávaly si děti večer před spaním za okno misku, talíř, punčochu nebo i botu a rodiče tam v noci vložili nepozorovaně dárky, mnohdy přidávali právě tu zmiňovanou metlu, která byla ověšena ovocem. Hospodyně, pekaři a perníkáři pekli dřív z těsta různé pečivo pokládané švestkami a rozinkami. Dále potom z perníku různé tvary jako srdíčka, andělé, Mikuláše atd.

3.1.7. Sv. Lucka - přádlice (13. 12.)

„Lucíje noci hupjíje ha dne nepřídá“. V předvečer svátku Lucie chodila po vsi strašit „Lucka“ – jednalo se o bílou maškaru se začerněnými tvářemi od sazí. Přes obličej nosila bílý závoj. Byla celá zabalená do prostěradla a obalena slámou, na hlavě měla široký slaměný klobouk, vlasy měla rozpuštěné a rozcuchané. Za pasem nosila dřevěný nůž a v jedné ruce držela košík a v něm vařečku, kterou klepala ženský do rukou a do zad, v druhé ruce pak pometlo, kterým „vymetala“ neposlušné děti. Lucii také často doprovázely jiné postavy, jako např. poustevník, kuchařka, děvka, voják, kominík, švec, mlynář, řezník, cikán, žid, nebo kozel, aj.

3.1.8. Štědrý den (24. 12.)

Jde především o svátek darů. *„Vánoce sú svátek lásky!“* Celé to začalo na Štědrý den časně z rána, kdy chlapani ovazovali stromy slámou, nití anebo provázkem a při tom si zpívali. Po vázání přišlo na řadu klepání do kmene, nebo se s ním třáslo a to proto, aby nesl ovoce. U toho se zpívalo: *„Stromečku svávyj, vovoce dávyj, dnes je štědryj den!“* Hospodyně k tomuto dni pekly caltu. Celý den až do večera se všichni postili. Před štědrovečerní večeří se všichni pomodlili u stolu a zpívali se koledy. Nejčastěji se o štědrovečerní večeří jedlo: polévka hrachová nebo rybí, často také pražená ryba, sušené vařené rozdrčené houby (černý kuba), česnek, cibule a hodně opepřené, okořeněné a omaštěné, dále potom vařené a suché švestky a hrušky, tomu se říkalo „muzika“, potom také vařená jablka s vánočkou, vdolky s „povidlím“ a jablečný závin s ořechy. Po večeří se louskaly ořechy nebo se rozkrajovala jablíčka. Poté následovala tzv.

podílka lidem a domácím zvířatům. Rodiče nadělovali dětem cukroví, caltu, ovoce na talíři, dárek dávaly také kmotry a kmotřičky. Někdy dostaly děti nadělení až na Boží hod ráno. Dárky měly připraveny buďto na stole, nebo za oknem. Na Štědrý večer chodil ponocný, nebo obecný pastýř troubit pod okno koledy a dostával za to peníze, caltu nebo vdolky. Po jedenácté hodině se všichni vypravili na jitřní (půlnoční) mši do místa, kde byl kostel, a na cestu si svítili malými loučemi nebo pochodněmi (větev omotaná plátnem, ovázaná motouzem a namočená do smůly), anebo lucernami. Cestou domů si ještě prozpěvovali koledy. K Vánocům se vystavil do okna betlém (nejčastěji figurky papírové, přilepené k dřevěným špalíčkům).

3.1.9. Sv. Štěpána (26. 12.)

Současně i na Nový rok chodily děti (koledníci) koledovat (fanfrnochovat) s fanfrnochem. Chlapci sebou ještě nosili hrneček s vodou a rozpuštěnou solí k navlhčení rukou, aby byly drsné. Cestou zpívali „*Fanfr, fanfr, fanfrnoch, nastává nám Nový rok.*“ Koledníci měli košík, uzlíček na koledu a nejčastěji dostávali jablka, sušené ovoce, švestky, oříšky, hrách, kus vánočky, chleba, mouku a v neposlední řadě také peníze. Ve vánočním čase také chodili koledovat dráteníci, kteří zpívali často velmi zajímavé koledy, ve dvojhlase i trojhlase. Nosívali sebou v bedýnce ručně vyřezávaný betlém. V kostele se na Vánoce hrály a zpívaly koledy a vánoční písně. Na sv. Štěpána dostávaly děvčata od hospodyně „dívčí koledu“. Chlapci a děvčata chodili do města na „pálení“.

3.1.10. Tři králové (6. 1.)

V týdnu Tří králů chodili od stavení ke stavení tři chlapci přestrojení za krále, na hlavách měli zoubkovanou a postříbřenou, nebo pozlacenou papírovou korunu, vykasanou košili a v pase přivázanou dřevěnou šavli. Při tom zpívali koledu: „*O my tři králové deme k vám, chčestí, zdraví, přijeme vám.*“ Na tři krále se v kostele světil chléb, sůl, kadidlo a křída. Den před svátkem Tří králů se světila tříkrálová voda v kostele. Ve městě se světila voda v kašně. Vodu potom nosili lidé ve džbánu nebo ve vědru a polévali okolní stromy, aby nesly ovoce. V domácnostech si dávali svěcenou vodu do kropičky a polévali

celý dům, zahradu, staví, dobytek, trochu se nalilo i do studny, aby voda byla zdravá a u toho říkali: „*O, vy svatý tři králove, bujte vochráncove našeho stavení!*“ Tříkrálová voda se ještě k večeru před dnem sv. Jána Křtitele kropila po polích. A svěcenou křídou se na všechny dveře, jak kostela, tak obyčejného stavení K + M + B a letopočet.

3.1.11. Hromnice (2. 2.)

Na tento den se v kostele při mši vysvětili svíčky tzv. hromničky a voskové sloupky.

3.1.12. Masopust

„Krátkyj masopust, dlúhá zima“ Období masopustu začíná po svátku Třech králů a končí Popelční středou. Jednalo se o období, kdy se hojně konaly zabíjačky, svatby a tancovačky, proto se jednalo o velmi veselé období, kde nebyla nouze o pití, zpěv a tanec. Muziku obvykle platili chlapci. Maškary prováděly všelijaké žerty, ale nejdůležitější funkcí bylo to, že vybíraly dary, kdo co dal, buďto koblíhy, sušené ovoce, kyselé zelí apod. Tyto maškary chodily v průvodu, který se jmenoval „pravúdky“, jednalo se o převlečené ženy. Chodily po vsi, zpívaly a tancovaly o „Tučném čtvrtku“ (poslední čtvrtek v období masopustu) se konaly hlavně zabíjačky a k večeru se chodilo do hospody k muzice. Na masopustní neděli se hlavně pekly koblíhy a večer u muziky hostily děvčata chlapce, pily s nimi a zaplatily muziku, bylo také na nich vybrat si chlapce k tanci. Poslední tři masopustní dny (neděle, pondělí, úterý) se považovaly za sváteční dny, proto děti ani nechodily do školy. Celý den i večer chodily maškary, zpravidla už jenom muži, často převlečení za ženy. A když nějakého kolemjdoucího vzali mezi sebe, musel s nimi tancovat. Chodili v průvodu, ve kterém byli i muzikanti, dále v průvodu nesměl chybět: „maškerák“ (vůdce), táta s mámou, kašpar s vysokou papírovou čepicí, voják a myslivec, pacholek s bičem, dívka s kolovratem, truhlář s hoblíkem (ten hobloval děvčata, aby byly rovné), tesař s dřevěnou sekerou, mlynář, kominík s koštětem, čert, žid, bába s nůší, Turek s Turkyní, pastýř se psem, řezník s prasetem, děda, který nese v nůši figurínu vycpané báby. V průvodu také

nesměl chybět medvěď s medvědem. Když došli na náves (rynek), průvod se na znamení „maškeráka“ zastavil, utvořilo se veliké kolo a v něm se tancovalo a každý prováděl to, co uměl. „*Buly to nyjveselyjši dni v roce – šeko se raduvalo.*“²⁴

3.1.13. Voračky

Na jeden z bláznivých dnů (poslední tři dny masopustní před Popeleční středou) chodili chlapi přestrojení v maskách tzv. „vorači“, jelikož za sebou táhli po sněhu pluh a dům od domu obcházeli ves. Ráno se sejdou všichni v hospodě, připraví si džbán s pivem, láhev s kořalkou a skleničku. Jeden nese pytlík se zvonečkem, do kterého se vybírají peníze na další večer. Jakmile přijdou do stavení, už při vstupu si všichni připijí pivem a kořalkou. „Vorači“ tancují s hospodyní a děvčaty. Kominík hledá po světnici vejce, všechno musí prohledat, z trouby vytahuje jídlo. Žid nese pytel a do toho sbírá jablka, mouku, uzené maso. Ten, který je převlečený za výběrčího, vybírá poplatky na „voračky“. Venku mu děvče dá nějaké ušetřené peníze. Kdyby ale v domě nedostali nic, anebo velmi málo, nešli by pro děvče chlapi večer k tanci – „stála by“. V úterý navečer, když se jde do hospody a na muziku, chlapi stojí u dveří a opět vybírají od žen a od děvčat „na voračky“. Které děvče dá nejvíce, tak celý rok bude nejvíce tancovat. Děvčata ještě přinesou chlapcům něco k snědku. Ženy berou u muziky ženatým mužům klobouky a oni si je musí zpět vykoupit. Vorači potom všechny vybrané peníze propijí a jídlo společně snědí. O půlnoci přijde do sálu ponocný a zatroubí půlnoc. Celá hospoda musí utichnout a vyklidit.

3.1.14. Pochováání Masopusta

Nejčastěji k této události docházelo na Popeleční středu odpoledne, v mnohých vesnicích už v úterý. „Vorači“ slavnostně pochovají Masopusta. Od hospody vyjde průvod a pokračuje po celé vsi, jeden nese džbán piva, vepředu pochoduje muzika, která hraje smutné kousky. Na nosítkách nesou z hadrů a ze slámy vycpaného panáka – Masopust. Za nimi jdou družičky, obvykle to jsou převlečení muži a hlasitě pláčou a naříkají. Průvod chodil obvykle k vodě.

---

²⁴ JINDŘICH, J., Chodsko. Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1956. s. 51

Soudce zde pronáší soud nad masopustem, obhájce zase obhajobu. Nakonec je masopust odsouzen k utopení v potoce a muzika do toho hraje smuteční marš. Potom se průvod vrátí do hospody, kde se jí a pije za to, co „voráči“ vybrali (pokud to již nepropili). Na Popeleční středu nebo také Černou, Škaredou, Bláznivou středu, začíná půst, lidé ráno chodí do kostela pro popelec. Na Popeleční středu k večeru chodila maska s rozsvícenou lucernou a hledala ztracený masopust.

3.1.15. Velikonoce

Na Hod Boží velikonoční se nesnídalo. Chodilo se do kostela a každý přinesl v uzlíčku mazance, vejce, víno, pečeného beránka a křen. Po skončení velké mše kněz všechno jídlo posvětil. Potom každý dostal kousek tohoto jídla sebou domů a tam to musel sníst. Dobytek také dostával kousek mazance. Na velikonoční pondělí připadala pomlázka. „*Pomlázka bez vajíčků – mjiluvání bez hubjíček.*“ Tento den dostaly všechny dcery od mámy vejce na rozdávání. Na pomlázku se chodilo ráno a dopoledne, chlupci koledovali v domech, kde byla děvčata a pořádně je „*vyšupáli*“ (vyšlehali) dynovačkami. Jinak dostávali chlupci od děvčat pomlázku, malované vejce a od hospodyně dostali kousek mazance. Pomlázku oplatili chlupci dárkem z poutě, anebo z jarmarku. Zpívala se celá řada koled. Na Velikonoce se také hrála celá řada her. Jednou z největších bylo vyhazování vajec.

3.1.16. Vobzítky (dožítky)

Starodávná slavnost při zakončení žní. Spočívalo v tom, že poslední vůz naložený obilím se ozdobil fáborky a lipovými ratolestmi, stejně tak se ozdobilo i pracovní nářadí (kosa, hrábě, srpy). Vůz byl naložený pouze z poloviny, aby se do něj všichni vešli. Koně, kteří táhly tento vůz byly „*vyparáděny*“ jako na svatbu. Ženy obvykle nosily polosváteční šat. Cestou z pole se popíjelo, zpívalo, často i s muzikou. Když přijeli na statek, přivítal je sedlák se selkou. Vybraná dívka obvykle poděkovala hospodáři (často veršovně) za vlídné zacházení během celého roku a zpívali se dožítkové písně. Hospodář naopak poděkoval

všem za práci a Pánu Bohu za úrodu, mezitím už ale selka zvala všechny přítomné na hostinu, která končila až pozdě v noci.

3.2. RODINNÁ OBŘADNOST

3.2.1. Svatba

Na Chodsku bývaly svatby nejčastěji v období masopustu, hlavně v úterý. Volání: Milenci se poznají nejčastěji u muziky, když už je chlapec rozhodnutý, o kterou nevěstu má zájem „*chodí volát*“ k okénku u komůrky budoucí nevěsty. Později se jde zeptat k rodičům nevěsty, zdali by mu ji dali a dohadují se, jestli a kdy může přijít na „*přípověď*“ neboli „*smlúvy*“.

Přípověď: Do domu nevěsty přijde ženich s tátou, jeho straší bratři, švagři, kmotři a jiní sousedé z obou stran jako svědci. Sednou si ke stolu, pijí pivo a dlouho si povídají o všem možném, než se, jakoby náhodou, dostanou k hlavnímu tématu, kvůli kterému se sešli. Domlouvají s rodiči nevěsty, kdo statek převezme, smlouvají věno, kdo co dostane, kolik dají ženichovi, kolik nevěstě. Někdy se i rozejdou v hněvu a ze svatby sejde. Nevěsta si sedne s ženichem do kouta světnice, když se jí zeptají, jak je spokojená, lhostejně odpoví: „*Hudělyjte si to, jak chcete!*“ Když se dohodnou po této dlouhé tahanici, plácnou si tátové pořádně pravýma rukama a ostatní řeknou: „*Dyj Bůh chřestí*“ a táta nevěsty poví: „*Snúbenci, íčko ste sví!*“ Ženich s nevěstou si podají ruce a dají si hubičku. Od této přípovědi jsou ženich a nevěsta jakoby svoji a ženich může za nevěstou veřejně chodit.

Zápis: Ve čtvrtek nebo v sobotu ráno se otec nevěsty vydá na faru „*vomluvit*“ (ohlásit), že přijdou snoubenci k zápisu. K zápisu chodí nejen snoubenci, ale i dva svědci. Potom jdou všichni do hospody, kde útratu platí ženich.

Zvaní: Ženich s nevěstou chodí společně zvat příbuzné, přátele a kmotry. Na kabátě mají tito „*zváci*“ proutek rozmarýnu s červenou pentlí. Obvykle jednu neděli zvou příbuzné ze strany nevěsty a druhou neděli ze strany ženicha.

Přípravy k svatbě a svatební snídani: Chodská svatba bývá obyčejně v úterý, časně z rána (někdy už ve dvě hodiny) přijdou družky k nevěstě domů ve svátečním kroji, červených sukních, v rukávcích a i v největší zimě musí na svatbu vždy bez kabátku. Staří žena tzv. „*vyplétačka*“ ustrojí nejprve družičky a potom nevěstu. Na vlasy se našije věneček a přidá kousek rozmarýnu. Družky si oblečou nejlepší kroj, který mají a vdané ženy nosí kroj sváteční. Oblečení nevěsti, bylo: fialová sukně (šerka), bílá krajkovaná zástěra, na krku bílý šátek, přes něj modrý hedvábný šátek u krku sepnutý ozdobným špendlíkem. Navrch měla nevěsta kožíšek, v ruce nosívala vyšívaný šátek a proutek rozmarýnu s maší pro pana faráře.

Příbuzenstvo z nevěstiny strany snídají u nevěsty a naopak. Hosti přinesou na snídání dary a peníze. Na snídání také přijdou děti a žebráci, tzv. „*na čumendu*“. Jídla na snídání jsou stejná jak u ženicha, tak u nevěsty. Podává se polévka dršťková nebo hovězí, křenová smetanová omáčka s hovězím masem a chlebem, jitrnice a jelita, koláče a vánočka. Popíjí se pivo. Jí se hodně, aby se do večera vydrželo.

Po snídání prosí ženich rodiče o požehnání, klekne si před ně na zem, políbí jim nohy a ruce a s pláčem jim děkuje za vychování a prosí o požehnání. Rodiče mu požehnají a ženich je políbí. Hned na to děkuje ženich svým bratrům a sestrám a prosí je, aby ho neopustili. Potom jdou všichni v průvodu s muzikou k nevěstě. Matka ženicha zůstane doma, na svatbu do kostela nechodí a doma vaří. Doma u nevěsty nejprve přiklekne nevěsta před své rodiče, políbí jim nohy a ruce a prosí o požehnání, jakmile dostane od rodičů požehnání a potom co ji udělali tři křížky, přiklekne ženich a dostane také požehnání.

Poté se vydají na cestu do kostela, je-li kostel vzdálený, jedou do kostela i z kostela na vozech a na koních. Koně i vozy jsou ozdobeny fáborky. Po cestě zpívají svatební písně. Nevěsta cestou pláče a nesmí se ohlédnout, jinak bude brzo vdova. Když už jsou v kostele, družička odnese knězi kytku a červený hedvábný šátek. Nevěsta s ženichem kleknou před oltářem, za nimi si pokleknou družba a družička, družba za ženicha, družička za nevěstu. Ženich klekne vlevo a nevěsta napravo. Nevěsta čeká, až si klekne první ženich „*haby*

nad nim míla vládu“, někdy se také stává, že si ženich nechce kleknout. Přítomní si sednou do lavic, muži na pravou stranu, ženy na levou.

Před svatebním slibem dá nevěsta ženichovi na hlavu věneček. Kněz potom sváže snoubencům k sobě ruce a potom prohlásí *„Podejte si ruce.“* V tomto okamžiku se družba nebo družička pokusí sundat ženichovi věnec z hlavy. Komu se to podaří dřív, vyhrál, kdo prohrál, musí v neděli dopoledne tento věneček vyplácet, jedná se o tzv. propíjení věnečku.

Po sňatku, pochoduje nevěsta i ženich kolem oltáře, kdo jde jako první, bude mít doma vládu, bude poroučet. Nevěsta žádá po ženichovi za oltářem peníze *„aby měla doma hojnost“*, dá-li peníze, nevěsta si je nechá a znamená to, že bude doma držet pokladnu. Ženich ale obvykle peníze dát nechce, tvrdí, že nic nemá, ona mu na to poví: *„Dyjt sem tvá žena, já tě tera neburu přiřívát klofničky“*. On odpoví: *„Teé toho, já si je přiříju sám!“* Potom dochází na slavnostní mši, při které oba manželé žádají o požehnání.

Po mši venku před kostelem přejí svatebčané novomanželům štěstí. Během toho některý se svatebčanů běží přivolat muziku. Útratu za muzikanty v hospodě platí jako první družba. Cestou z kostela družky tancují, přebíhají cestu před průvodem a mávají vyšívanýma šátkama, skáčou, tančí, zpívají a výskají. Taky se střílí z pistole. V hospodě:

V hospodě tancuje první a druhé kolo družba s družičkou, ženich a nevěsta sedí, při třetím kole vyzve družba nevěstu, odtancuje s jedno kolo sálu, zavolá ženicha a předá mu ji. Pije se pivo a jedí se koláče. Tancuje se a veselí se až do druhého dne.

3.2.2. Funus (pohřeb)

Šlo a tzv. projevení *„poslední pocty“*, která spočívala v tom, že se šlo na pohřeb a následovalo doprovázení nebožtíka na hřbitov nebo na svaté pole. Pohřeb se obvykle konal třetí den od smrti. Začalo to tím, že se pozůstalí a známí sešli nejprve v domě nebožtíka a společně se pomodlili za něj. Žebráci a děti dostávali o pohřbu jídlo, žebráci často i peníze. Poté vzali nosiči, což byli nejčastěji známí a příbuzní, rakev s nebožtíkem a třikrát řekli: *„S Pánem Bohem“*. Kkdyž ho vynášeli z místnosti, muselo se nohama napřed, aby se nebožtík

nevrátil a nestrašil. Při vynášení obvykle hrála muzika nebo se zpívalo. Pokud šlo o mrtvého mládence, vynášeli ho mládenci, pokud o děvče, tak děvčata, ženský vynášeli vdanou ženu a mužského vynášeli muži. Rakev se dala na vůz, do kterého byli zapřaženi volové, nebo koně a průvod byl nejčastěji seřazený tak, že vpředu šel milistrant s křížem na kterém byla černá pentle, pokud umřel ženatý muž nebo vdaná paní, bílá pentle, pokud se jednalo o svobodného nebo svobodnou. Za rakví šel kněz, příbuzní a známí. Pokud byl pohřeb v jiném městě, než odkud vycházel průvod, cestou se zastavili u každých božích muk, které potkali a pomodlili se. Když průvod dorazil na hřbitov, rakev se postavila před kostel a začali náboženské obřady. Potom odnesli rakev do kostela, kde započala smuteční mše svatá. Po mši odnesli rakev na hřbitov, jeden z příbuzných promluvil k lidem jménem zesnulého a odprosil přítomné, jestli v životě někdy někomu z přítomných ublížil, přítomní nahlas odpověděli „odpouštíme“. Pak už za zvuku zvonu uložili nebožtíka do hrobu. Jeden z nejbližších potom poděkoval všem ostatním, za to doprovod na jeho poslední cestě. Kněz a každý přítomný hodil na rakev tři hrsti hlíny, budiž mu země lehká. „Haby humrdlýho netlačíla.“ Po pohřbu se všichni odebrali do hospody, kde byla připravena hostina. „Zapíjeli dušičku, propíjení zármutku.“ Po smrti nastával vždy smutek, pokud se jednalo o někoho z rodiny, tak tento smutek trval rok, pokud o známého, tak smutek trval čtyři neděle.

3.2.3. Křtiny (Panket)

Ke křtu probíhalo nejdéle do třetího dne od narození dítěte. Na křty zvala zpravidla babička. Za kmotry nejčastěji chodili (postáli) bratři, sestry, švagři, švagrové, ale také známí a sousedi. Kmotři chodili ke křtu ve svátečním kroji, mužští ve vyšíváné košili a voskových botách a na krku voskový šátek, ženy červenou šerku, hedvábný fěrtuch a šátek, přes ramena měla kožíšek. Kmotra donesla dary v podobě mouky a mísy vajec. Po dobu šesti neděl nosily kmotry a známé hrnce polívky, housky, vánočky apod. Hrncel byl nejčastěji ovázaný bílým ubrouskem. Děťátko, které se bude křtít, se zavinulo do plínek, přikrylo se hedvábným šátkem zdobeným květinami. Na hlavě mělo čepičku zdobenou korálky. Celá takováto výstroj byla darem babičky z matčiny strany.

Kmotr a kmotra vložili tajně dítěti do zavinovaček peníz „závazek“. Ještě než se šlo do kostela, tak kmotři prohlásili slavnostně: „*Pohánka vodnesem, křesťánka přinesem.*“²⁵ Ke křtu se chodilo většinou k večeru, dítě nesla kmotra. V kostele držel dítě kmotr, jednalo se o křest chlapce, kmotra pokud šlo o holčičku. Kmotrovství se nesmělo odříct, to by se bralo jako urážka. Jméno dítě dostávalo buďto po kmotrech, nebo rodičích. Po křtu se šlo na slavnostní hostinu (panket), ten připravila babička společně s tetami. Dítě u kmotrů často spávalo, jedlo, ale zároveň muselo poslouchat a ctít kmotry jako rodiče. Kmotrovský svazek byl na Chodsku brán jako posvátný a pevný.

---

²⁵ JINDŘICH, J., Chodsko, s. 113

4. METODOLOGIE

4.1. VÝCHODISKA TERÉNNÍHO VÝZKUMU

Aby bylo dosaženo co neefektivnějších výsledků a hodnotných výstupů výzkumu, bylo použito těchto tří metod - zúčastněné a nezúčastněné pozorování, dotazníkové šetření a polostrukturovaných rozhovorů. Výzkum probíhal v širším časovém období (červenec 2008 - únor 2010) a na různých místech v cílové oblasti (Chodsko), což neumožňovalo využití běžných metod terénní práce.

4.2. VÝZKUMNÉ METODY

4.2.1. Pozorování

Metoda neskrytého pozorování bývá zatížena vysokou mírou subjektivity. Je důležité si uvědomit, že při sledování dnešní podoby lidových tradic a zvyků má pozorování nenahraditelnou roli. Pozorovateli se nabízí možnost sledovat osobní zaujetí účastníků oslav, poutí rodinných obřadů či veselic, čímž nejlépe (byť subjektivně) zhodnotí, zda daná tradice či obyčej je skutečně živou, nebo naopak jen umělou, bezobsažnou záležitostí.

4.2.2. Rozhovor

Jedním z cílů této práce byla snaha postihnout podobu lidových tradic a zvyků na Chodsku dnes v porovnání s tím, jak vypadaly v době, kdy je zevrubně popisují etnografové ze začátku 20. století. Není tedy divu, že většina otázek měla zohlednit právě časové hledisko výzkumu - jak to vypadalo dříve a jak to vypadá dnes.

4.2.3. Dotazníky

Dotazníkové šetření umožňuje získat plně strukturovaná data a při vhodně zvolených otázkách i jednoduše interpretovatelná. Pro cíle práce bylo tedy její použití nezbytné. Téma dotazníku nebylo pro respondenty a priori nikterak atraktivní, proto bylo sedm výzkumných otázek pokládáno co nejjednodušeji, vstřícně a velmi často polootevřenou formou, aby se zabránilo

širokým výpovědím mimo vymezené téma, k čemuž často docházelo během řízených rozhovorů. Dotazníkové šetření proběhlo pouze v obci Postřekov, kde bylo místním obyvatelům předloženo čtyřicet dotazníků, z nichž se navrátilo vyplněných jen devatenáct. Dotazníky byly předloženy respondentům v tištěné podobě, odpovědět na ně bylo možné rovněž elektronicky. Původní snahou bylo získat data od všech věkových skupin – díky nižší návratnosti nebylo toho cíle plně dosaženo. Byť není předmětem této práce hodnotit vztah věkových skupin k elektronické komunikaci, je příjemné konstatovat, že vyjma dvou respondentů, zvolili všichni možnost odpovědět e-mailem.

4.3. VÝZKUMNÉ CÍLE

Záměrem celého šetření bylo zodpovědět následující klíčové otázky této práce:

1. **Jaké obyčeje a zvyky se dodržují na Chodsku v současnosti?**
2. **Jaký vztah mají obyvatelé Chodska k těmto tradicím a Chodsku jako takovému?**
3. **Jaké jsou hlavní faktory poklesu zájmu o lidové tradice v tomto národopisném regionu?**

Těmto výzkumným cílům byly podřízeny jak otázky v dotazníku, tak i vedení rozhovoru.

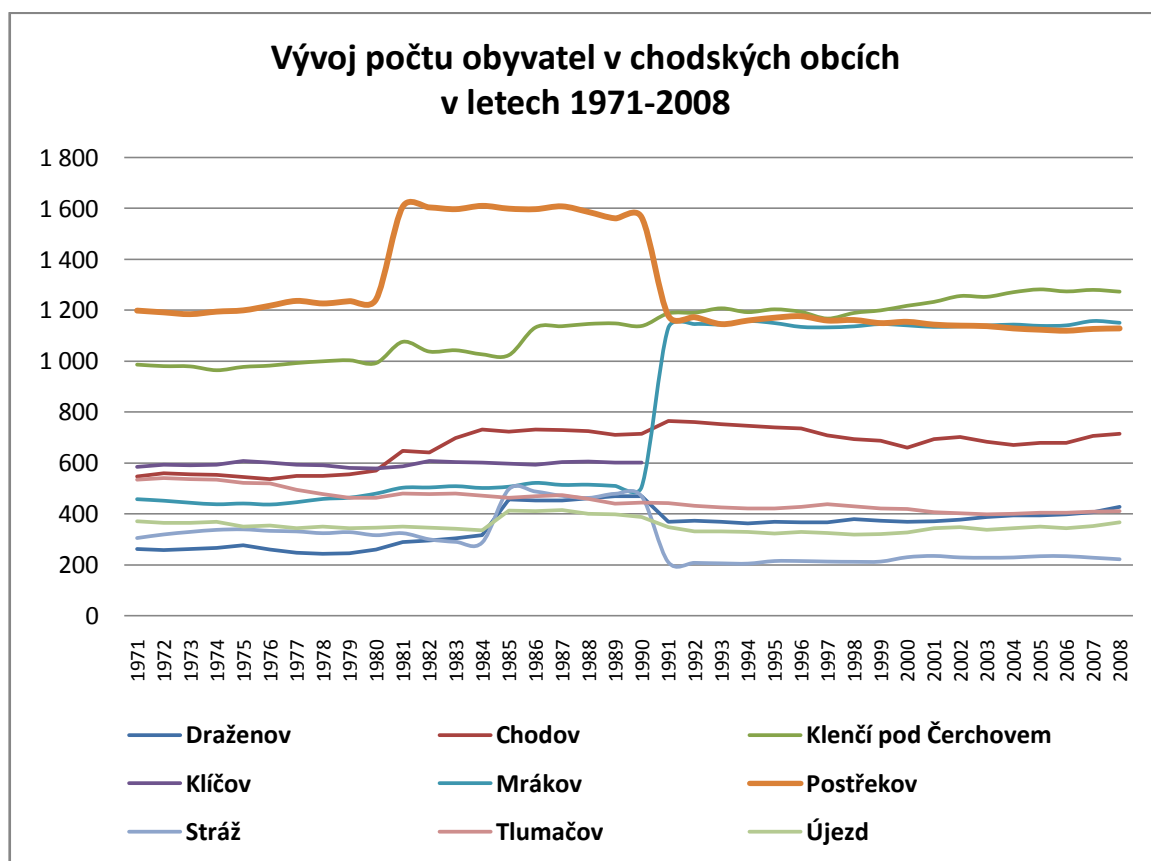
4.4. ZÁKLADNÍ ÚDAJE K TERÉNNÍMU VÝZKUMU

Doba, kdy byl výzkum prováděn	1. etapa – červenec až srpen 2008 2. etapa – srpen 2009 3. etapa – únor 2010
Základní výzkumný soubor	Obyvatelé obce Postřekov a nejbližšího okolí
Získaná data	7 audiozáznamů s polostrukturovaným rozhovorem, řada nahrávek neformálního interview, 19 vyplněných dotazníků (viz kapitola 4.2.3)
Analýza získaných dat	Použitá data (dotazníky, rozhovory) byla pořízena se souhlasem respondentů a představují jejich autentické výpovědi, respondenti byli vybíráni náhodně, nebo na doporučení jiné osoby

Tabulka 2: Základní údaje k terénnímu výzkumu

5. CHODSKO V SOUČASNOSTI

Chodsko dnes patří hlavně mezi nejfrekventovanější národopisné regiony v Čechách. Žádnou jinou administrativní ani samosprávnou funkci nemá, role je tedy spíše turistická a poznávací, což se tomu regionu daří náramně dobře. Zda je to krásou přírody, bohatou kulturní historií, či původní lidovou architekturou, kterou můžeme obdivovat například ve vesnicích Mrákov, Trhanov, Klenčí pod Čerchovem, nebo v Postřekově, to je otázka, na kterou neexistuje přesná odpověď. Nejvíce pravděpodobným je ale to, že Chodsko má doposud velmi bohaté lidové tradice, zachoval se zde pestrý lidový kroj, bohatý folklór, s kterým souvisí i chodské nářečí (bulačina²⁶) a zvyky. Typickým hudebním nástrojem zde jsou dudy. Dodnes tu jsou také živá různá lidová řemesla, jako je krajkářství, paličkování, výroba tradiční lidové keramiky s chodskými vzory, či výroba gurmánské speciality a to chodských koláčů.

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel v chodských obcích v letech 1971-2008 (zdroj: www.czso.cz)

²⁶ pojmenování chodského dialektu

5.1. IDENTITA

Obyvatelé Chodska a zejména Postřekova jsou pyšní na to, že jsou Chody, a tuto vlastnost u nich můžeme pozorovat v nejrůznějších případech a to nejen v období masopustu, či jiných hromadně slavicích svátků. U drtivé většiny dat, které mohu zanalyzovat ze sebraných dotazníků, rozhovorů, nebo jenom z pozorování, setkávám se s velmi kladným postojem k identitě Chodů, ostatně to dokládá i momentálně největší společenská síť na internetu (Facebook), kde můžeme vidět, po vyhledání kategorie Chodsko, kolik fanoušků tato skupina má. Myslím tím fanoušky, kteří jsou aktivně činní na těchto stránkách, přidávají příspěvky, rozebírají aktuální situace daného regionu, vedou mezi sebou nejrůznější rozhovory. Kde se úplně nejvíc projeví identita Chodů, jsou každoročně konané v Domažlicích Chodské slavnosti. Tento folkloristický festival patří mezi nejstarší v České republice, pořádá se už od roku 1955. V současné době se festival koná vždy první víkend po 10. srpnu, a jak už se stalo tradicí, je vždy spojován s domažlickou Vavříneckou poutí. Tato událost je věnována z hlavní části zejména místním národopisným hudebním a tanečním souborům. Svůj prostor dostávají ale i soubory z ostatních koutů naší republiky a zejména ze zahraničí, kterých je každým rokem čím dál více zájemců. Jak už jsem uvedl, tato slavnost je spojena i domažlickou poutí, kde zajímavým zpestřením je velký staročeský jarmark.

5.2. KONTINUITA

Nejvhodnější doba, kdy můžeme pozorovat soudržnost chodských obyvatel, nastává v období Masopustu a poutě, u Chodských slavností se jedná spíše o masový festival, kam zajíždějí turisté z dalekého okolí a každým rokem i čím dál více cizinců. Masopusty konané v dané chodské vesnici, kde se oslav zúčastňují z 95% pouze místní obyvatelé, je tedy ideální místo k provádění výzkumu. Konkrétní podobu oslav budu dokumentovat na základě osobní zkušenosti z oslav Masopustu a poutí v Postřekově.

5.2.1. Masopust dnes

„Masopusty na Chodsku, to není jen legrace bez hranic, veselí trvajících nepřetržitě i několik dnů, rej masek, hudba a kroje. Je to především obrovská folklorní tradice, přenášená z dávných dob z generace na generaci až do dnešních uspěchaných časů prvního desetiletí 21. století.“²⁷

Masopust v Postřekově začíná oficiálně v sobotu a trvá do úterní půlnoci, již po několik posledních let ale začíná v pátek a to tzv. sezpívanou, kdy se postřekovská omladina sejde v místní hospodě²⁸ a nastává určitý trénink na celý průběh masopustu. Zpívají se chodské písně, tancují se chodská kolečka, zpravidla na této akci už bývá přítomna i kapela.

*„Hadamouc hospoda, z drobnýho kamení,
hkdo peníze nemá, ať do ni nechodí.
Já peníze nemám, přece do ni puru,
šenkýřovo ženu, namlouvat si buru.“²⁹*

Zpravidla tato první „schůze“ bývá zakončena až pozdě nad ránem, vysvětlit si to můžeme tím, že se jedná o první hromadné setkání obyvatel Postřekova a blízkého okolí v masopustním období. Jelikož se s tímto už v Postřekově počítá, sobotní maškarní karneval začíná tedy až v odpoledních hodinách, objevují se zde masky všeho druhu, které jsou později k večeru slavnostně vyhodnoceny a dochází k ocenění nejnápaditější masky večera.

V neděli se na pořad dne dostává kytičkový průvod a kytičkový bál. Tento den je po masopustním průvodu v úterý nejpopulárnější a nejhojněji navštěvovaný turisty. Sraz účastníků průvodu je po poledni před hospodou U Hadamů, ženy jsou v krojích, muži ve společenském oděvu. Utvoří se hloučky po šesti až osmi lidech a tyto skupinky držíce se ob jednoho za ruce

---

²⁷ <http://rejstrik.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=127303>

²⁸ V Postřekově jsou tři hospody - U Hadamů, Špilarka a Hotel, kde první dvě jsou nejfrekventovanější, v té třetí probíhají pouze plesy a bály, jelikož se v ní nachází velký sál.

²⁹ zlidovělá píseň, která se váže k postřekovské hospodě U Hadamů, je součástí sborníku lidových písní Ludvíka Kuby, Lidové písně z Chodska, který v roce 1995 uspořádala a zpracovala pro Akademii věd České republiky Věra Thořová. Dnes je tato píseň mj. v repertoáru bigbitové skupiny Chodská vlna ovšem v jiné textové úpravě a hudebním aranžmá (CD Alou!).

(dívka-chlapec-dívka-chlapec)³⁰ se v řadě za sebou³¹ vydají od hospody U Hadamů až k místnímu hotelu, kde se konají všechny bály. Tato cesta je zhruba kilometr dlouhá a průvod prochází středem vesnice. Vpředu jde kapela, za nimi účastníci, kteří postupně zpívají různé chodské lidové písně. Poté, co odzpívají sloku, kapela začne hrát mezihru nebo refrén, první a poslední ve skupině se chytanou za ruce a vytvoří tak kruh.³² Tancují dokola - nikoli ale na místě, nýbrž stále pokračují dál v cestě. Když začne další sloka, pustí se a vše se opakuje. Tomuto tanečnímu útvaru se říká chodské kolečko.

Je ovšem otázka, zdali se dorost baví více tancem, nebo je již natolik opit, že veselí přichází samo sebou. Dnešní mládež zvládá nejen složitý taneční krok a zpěv, ale i postupně upíjet z lahví červeného vína. Chodská kolečka se opakují, dokud celý průvod nedotancuje až před hotel. Zde se utvoří velké kolečko ze všech účastníků a uvnitř něho mají taneční sólo tzv. legruti³³, kterým ostatně patří celá dnešní noc. Jakmile se průvod rozpustí, kluk dostane od slečny na sako přišpendlenou kytičku – pouto, že na dnešní večer patří k sobě a tancují jenom spolu. S touto příjemnou povinností ještě souvisí jiná, že právě tato dívka, od které dostal mládenec kytičku, jej hostí na večeři se svou rodinou, po níž se odeberou všichni na kytičkový bál.³⁴

Legruti, kteří opouštějí bál až nad ránem, zastavují cestou od hotelu kolemjdoucí lidi směřující do práce, auta, autobusy, dokonce i místní motorový vlak a s lahví a skleničkami v ruce nabízí panáka kořalky výměnou za finanční příspěvek (na svačinu nebo lahev na další večer). Jde o moderní podobu zvyku, kdy chlapci těsně před odchodem na vojnu užívali posledních dnů v civilu.

Pondělí patří hlavně ženám. Koná se tzv. babský bál. Jako jeden z výkladů, proč se tento bál jmenuje babský, jeden z místních uvádí, že „*nahoře na balkoně sedí starý báby z celé vsi, ty největší drbny, a sledují, jak je která mladá ustrojená a s kým tancuje. Druhej den to ví zbytek vesnice.*“ Při bále ženy v krojích a muži opět již jen ve společenském oděvu tančí a zpívají při tradiční venkovské

---

³⁰ Dívky většinou drží v ruce krajkovany a vyšívány šátek

³¹ viz Obrázek 8

³² viz Obrázek 10

³³ Legruti jsou mladí muži ve věku, v kterém byli dříve bráni na vojnu (rekruti)

³⁴ Bývá často spojen i s tombolou

zábavě. Specifikem babského bálu je tanec zvaný špacírka. Po skončení písně tanečníci z parketu neodcházejí, ale ženy a muži utvoří dva soustředné kruhy (ženy vně). Na hudbu „špacírují“, tj. chodí dokola, každý kruh v jiném směru. Jakmile muzika přestane hrát, vezme muž ženu, u které se zastavil, a tancuje s ní. Špacírka může trvat až hodinu a jde opravdu o náročný taneční úkon. Není divu, že se za večer zatančí jen jednou a že muži vypijí potom nemálo piv, aby vůbec mohli v tancování pokračovat. Po sériích chodských písniček a koleček, když odbije půlnoc, začnou ženy (stále v krojích) tancovat na stolech.

Masopustní rej je zakončen slavnostním průvodem (vynášení Masopusta), při kterém se pověsí, utopí, či jiným způsobem popraví figurína Masopusta.

Tento akt probíhá v Postřekově zpravidla na fotbalovém hřišti, které je největším volným prostranstvím v Postřekově. Nad Masopustem je vynesena rozsudek.

Slavnostní popravou končí období zimy a od půlnoci téhož dne začíná půst, který trvá až do Velikonoc. Tento půst dodržuje v Postřekově již jen hrst těch nejstarších. Svobodná děvčata a chlapci mají po celý den na tváři rtěnkou nakreslené srdíčka. A ne nadarmo platí, jak mi sdělila v rozhovoru jedna 86 letá občanka této obce: „*Co masopust dokáže, se na Martina hukáže.*“³⁵

5.2.2. Anenská pouť v Postřekově

Pouť v Postřekově nese přívlastek anenská, Sv. Anně je zasvěcena místní kaple, a slaví se poslední víkend v červenci. Jde hned po Masopustu o největší společenskou událost ve vsi. Proti Masopustu je pouť výrazně organizovanější akcí. Na jednotlivé večery jsou připraveny kapely, pořadatelé se snaží zvát co nejvíce zajímavé a dostupné skupiny, kdy jde o jeden z moderních postupů, jak na tyto společenské akce přilákat mladou generaci. Za hospodou U Špilarky bývá postaveno pódium s velkým stanem pro návštěvníky, kde si prakticky nemáte možnost sednout, pokud nepřijdete včas, jelikož návštěvníků bývá opravdu spousta, o pouti ožije celá vesnice. Program celé pouti je znám již dlouho dopředu, proto potenciální návštěvníci mají dostatek času se na tuto akci připravit (viz Obrázek 3).

---

³⁵ Sv. Martin bývá zhruba 9 měsíců po Masopustu

Duch starých poutí pomalu vyhasíná, což dokládají i slova člena místního národopisného souboru Postřekov Václava Buršíka, s nímž jsem o programu pouti hovořil. *„Pouť je od pátku do neděle, v pátek je většinou akorát nákej bigbít ve Špilarce. Rozjíždí se to až v sobotu. To hrajou za Špilarkou dycky tak tři nebo čtyři kapely a na sále je pouťová zábava. V neděli hrajou u hasičárny dechovky a odpoledne je fotbal. Nu a večer to zakončí Dolejšáci³⁶ za Špilarkou. Jo a v pondělí jsou ještě dozvuky v hasičárně. Dřív jsme i vystupovali se souborem, ale o to už není od obce zájem.“* Jarmark a krámky řemeslníků a pekařů ze začátku 20. století vystřídali kolotočáři. Ve středu obce instalují řady běžných atrakcí (řetězový kolotoč, střelnice, autodrom), a ačkoliv Postřekov patří mezi největší obce na Chodsku (viz **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.**), s klesající návštěvností nemohou být ořadatelé poutě spokojeni. S provozovatelem poutě jsem se snažil nahrát rozhovor také, ale byl mi z neobjasněného důvodu odmítnut. Jisté je, že motivace města přilákat návštěvníky na pouť, již nemá s kulturním odkazem chodské tradice nic společného.

V neděli odpoledne se na místním fotbalovém hřišti uskutečňuje exhibiční utkání v kopané, na které přijedou i zajímaví soupeři, naposledy zde hráli internacionálové fotbalové reprezentace ČR. *„Většinou tu hraje nějaká stará garda,“* říká Václav Buršík. *„Loni tu byla bývalá reprezentace. Dědkové od 40 do asi 70 let – to byla docela sranda, hrála tu i stará generace Sparty nebo Slávie. Nu a pak si „áčko“³⁷ pozve nějakýho pořádnýho soupeře typu Domažlice, a dostanou na prdel, protože po sobotní zábavě a pořádným nedělním obědě se hraje dost blbě...“*

5.3. VIZE

Těch, kteří přirozeně udržují lidové tradice (v kontextu společenských a politických změn v moderních dějinách) na celém území České republiky, ubývá. Chodsko není výjimkou. Bohumil Beneš v Úvodu do folkloristiky hovoří o změnách ve skladbě tradice *„jako otevřené struktury estetických stereotypů ať již řemeslně-technického či výtvarného charakteru nebo tradice slovesně-hudebně-*

---

³⁶ Jde o název kapely, který vzniknul z toho, že její členové bydlí v dolní části Postřekova.

³⁷ Áčkem je myšlen místní postřekovský tým TJ Sokol Postřekov.

divadelní“ od 40. let do současnosti, zejména pak o střetu tradic jako „jevů minulosti s novými paradigmaty přítomnosti, která zřetelně převažují. Folklor se jako součást lidové a tím i národní kultury stal jednou z těch jejich složek, které jsou postupně institucionalizovány, aniž by se tím globálně odtrhovaly od svého primárního prostředí. Tím však není řečeno, že by někdy nebyly – a to dost nešetrně – stavěny k myšlenkovému světu nositelné skupiny. Což se ostatně děje i v jiných společenských formacích.“

Lidové tradice představovaly běžné rituály obyvatel, celoroční i denní, a dnes tyto rituály nabývají nových obsahů. Zvyky umožňovaly bezkonfliktní komunikaci mezi generacemi (mladým bylo při oslavách leccos prominuto) nebo mezi obyvateli jednotlivých vesnic. Bylo již v předchozím textu mnohokrát zmíněno, jak důležitou roli v chodské historii hrála soudržnost mezi vesnicemi, stojí ale dnešní obyvatelé o něco podobného?

Které dnešní rituály tedy přežijí další běh dějin? Rozhodujícím faktorem nejspíše nebude čas (moderní věk je prý příliš uspěchaný), ani nástup technologií, které vytlačují lidovou zručnost, nebo nové formy komunikace, které omezují rozvoj původní lidové slovesnosti a nahrazují tradiční podoby lidského setkávání, ale význam, který zvykům, obyčejům a tradicím lidé sami přikládají. Jak vyplynulo z rozhovorů i z dotazníků, většina mladých odkaz některých lidových tradic dosud nezapomněla, jen motiv jejich účasti bývá průhlednější (pitky při Masopustu či pouti apod.). Proto obyčeje a zvyky, které pro ně nejsou vzpomínkou na dětství a rodinu nebo symbolem (vánoční stromek, barvení vajíček, ovazování stromků), dodržují zprvu z donucení, později z úcty ke starším či z povinnosti, a nakonec je dodržovat přestanou.

„Dobré tradice a zvyky mám ráda, jsem jejich silným zastáncem...“³⁸

„To je zábava (myšleno Masopust) muzika, pití a hodně lidí. Jinak zvyky či tradice moc nedodržuji. Patřím k tý většině, co je táhne jinej směr:-). Ale Masopust nebo tady místní bály, si ujit nenechám...to jde všechno stranou. A to k Postřekovu prostě patří.“³⁹

---

³⁸ respondent č. 7 (věk 18-24 let)

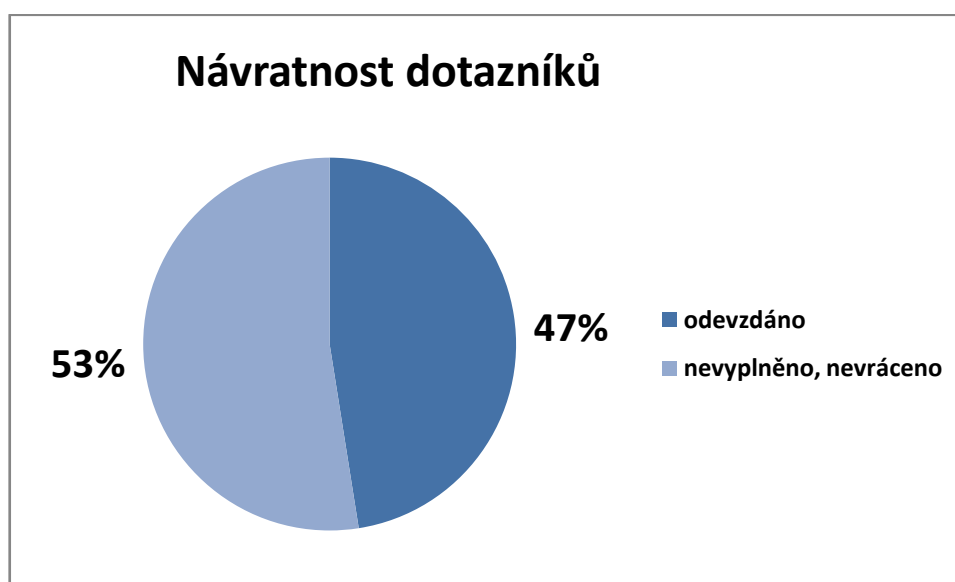
³⁹ respondent č. 18 (věk 18-24 let)

„Nejovětší rozdíl vnímám v počtu lidí, kteří tradice v dnešní době dodržují. Dříve byly tradice zcela nedílnou a přirozenou součástí života lidí. Jejich dodržování nebylo cílené, ale zcela samozřejmé a vycházelo z běžného života (zvláště lidí na venkově). Dnes, pokud nechceme, aby nějaká tradice zanikla, musíme o ni „uměle“ pečovat a na její dodržování se konkrétně zaměřit. Bohužel to má za důsledek, že přístup k tradicím a zvykům je někdy neupřímný a povrchní. Lidí, kteří mají k tradicím zcela přirozený a nenucený vztah, velmi ubylo.“⁴⁰

5.4. VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

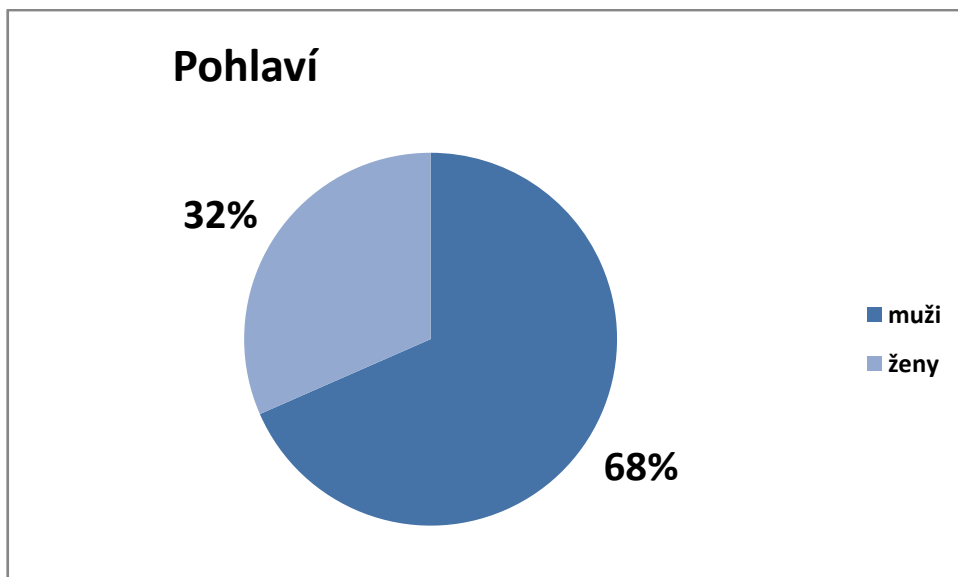
Dotazníkové šetření, jak již bylo uvedeno, zaručuje porovnatelnost získaných dat a vytváří jistý objektivní rámec obsahu odpovědí z pořízených audiozáznamů rozhovorů, nemluvě o tom, že řada respondentů přivítala anonymní dotazník jako přijatelnější formu „výslechu“ než nahrávací zařízení.

Mohli bychom si položit otázku, zda je 19 navrácených dotazníků reprezentativním vzorkem, avšak vzhledem k tomu, že v devíti chodských obcích žije dnes necelých šest tisíc obyvatel, je v rámci antropologických metod takový počet vyplněných dotazníků dostačující.

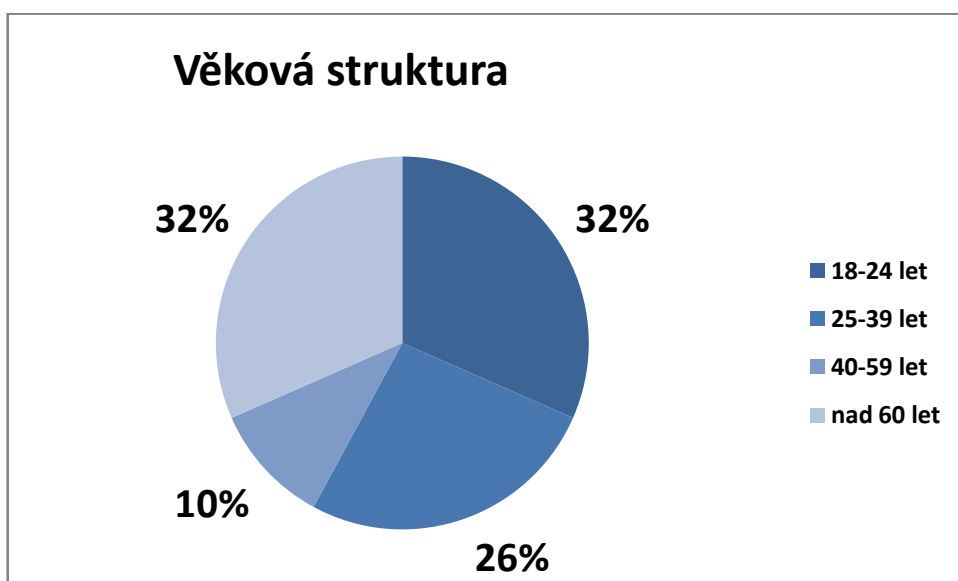

Graf 3: Návratnost dotazníků

⁴⁰ respondent č. 15 (věk 25-39 let)

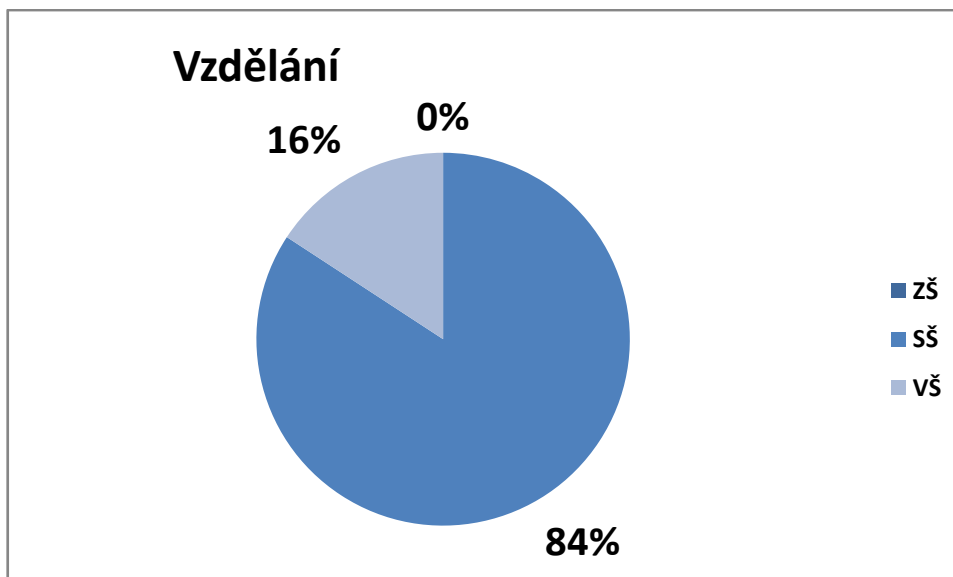

Graf 4: Pohlaví respondentů

Graf 5: Věk respondentů

Graf 6: Vzdělání respondentů

Celkem 40 dotazníků bylo rozdáno občanům České republiky a zpět se vrátilo vyplněných 19 (viz Graf 3), z nichž bylo 13 vyplněno muži a 6 ženami (viz Graf 4), 6 z věkové skupiny 18 až 24 let, 5 z věkové skupiny 25 až 39 let, pouze 2 z věkové skupiny 40 až 59 let a 6 z věkové skupiny nad 60 let (viz Graf 5). Z hlediska vzdělání převažuje 16 respondentů s dokončeným středoškolským vzděláním. Zbylé 3 dotazníky vyplnili lidé s vysokoškolským titulem (viz Graf 6).

1. Jaký je Váš vztah k lidovým tradicím?

V odpovědích na tuto otázku nenajdeme žádný negativní názor, ani se respondenti nesnažili rozepisovat své postoje. Pozitivní vztah k lidovým tradicím nijak nezaručuje aktivní zapojení do jejich dodržování. Zvláště mladší generace vnímá lidové tradice jako okénko do historie, nebo příležitost k nezávaznému pití alkoholu: „O masopustu se vždycky zrubeme.“⁴¹

Naopak starší generace prostřednictvím každoročních rituálů zavzpomíná na léta svého dětství.

2. Jaké jsou Vámi nejvíce udržované zvyky a tradice?

Bujaré veselí není lidem proti mysli ani v moderní době. Většina respondentů se vyjádřila, že pokud nějaký zvyk dodržují, tak má vždy něco společného s masopustem. Což jen potvrzuje domněnku, že řada tradičních

⁴¹ respondent č. 13

obyčejů mění svůj původní význam: „*Nejhezčí zvyk je zajít do hospody s kamarády a zahrát si a zazpívat.*“⁴² Lidí, kteří drží jarní půst, by bylo možné na Chodsku spočítat na prstech.

Kromě masopustu nebo pečení svatomartinské husi, nezapomínají dnešní Chodové na rodinné zvyky o Vánocích (štípkování⁴³, házení pantoflem, pouštění lodiček) a Velikonocích (pečení mazanců, barvení vajíček) nebo na obyčeje spojené s vařením a pečením. Takové zvyky totiž nepodléhají moderní zkáze – na dobře udělané jídlo je lákavé si rok počkat: „*O Masopustě pečů koblihy, oblékám kroj a chodím na bály.*“⁴⁴

3. Pociťujete velké rozdíly v dodržování tradic a zvyků v současné době a minulosti?

Na tuto otázku měla většina respondentů stejný názor a to, že se dnes lidové tradice a zvyky nedodržují tolik, jako tomu bylo dřív. Několik dotazovaných dává za vinu tomu, že lidé už ani neznají úplnou podstatu daného svátku, který slaví, jiní zase moderní dobu a všeobecný shon. Setkáváme se ale i s kladným názorem, ale to pouze ojediněle: „*U nás v Postřekově rozdíly nepociťuji, většinou všichni zvyky a tradice dodržují a rádi.*“⁴⁵

4. Vyvolává ve Vás nějaké emoce, když se řekne „Chodsko“?

Odpovědi na otázku, která je úzce spjata s jejich identitou, mně prakticky nezaskočily. Osobní názor na to, jak pevnou emoční vazbu mají Chodové na svůj rodný kraj, jsem měl už po pár uskutečněných rozhovorech a v tomto dotazníku se to projevilo samozřejmě také. Většina respondentů neopomněla uvést, že je na svůj původ hrdá a mají v sobě pevně zakotveny vzpomínky na dětství:

*„Vzpomínky na dětství, příbuzenstvo, strávené víkendy, prázdniny, domažlická věž, pivo, zvyky, tradice, masopust, příroda.“*⁴⁶

5. Jaký je Váš nejoblíbenější lidový zvyk či tradice a proč?

V této otázce jsme se nejvíce setkávali s diferencí odpovědí žen a mužů.

---

⁴² respondent č. 2

⁴³ obvazování stromečků o Vánocích provázkem či stuhou

⁴⁴ respondent č. 3

⁴⁵ respondent č. 10

⁴⁶ respondent č. 1

U odpovědí žen bylo znatelné, že vnímají atmosféru, kterou tyto svátky navozují, komorněji, ať už se jedná o obřadnost v kruhu rodinném, nebo tradici slavenou hromadně (příklad masopust).

„Účast na tradičních chodských bálech, včetně nošení kroje, tancování chodského kolečka a zpívání místních písní. Kroj stírá sociální rozdíly mezi lidmi. Ať je člověk v běžném životě bohatý, nebo chudý, v kroji jsou si všichni rovni. Navíc kroj (minimálně všem ženám) sluší ☺. A když všichni v sále zpívají jednu písničku, je v tom velká síla, která v člověku vzbuzuje pocit, že „tady je doma“, mezi lidmi, ke kterým patří.“⁴⁷

Kdežto muži mají rádi právě velkolepost takových setkávání – spousta lidí, uvolněná nálada a všudypřítomný alkohol.

„Jednoznačně masopust. To je zábava, muzika, pití a hodně lidí. Jinak zvyky či tradice moc nedodrží. Ale masopust nebo tady místní baly si ujit nenechám, to jde všechno stranou a to k Postřekovu prostě patří.“⁴⁸

6. Co myslíte, že jsou hlavní důvody všeobecného úpadku lidových tradic?

Obyvatelé Chodska vidí hlavního viníka jednoznačně v moderní době a jiných zájmech mladší generace. Na mysli mají především diskotéky, počítač, kina...

„No je to jiná doba, dřív nebylo tolik vymoženosti, co je teďka, počítače, veškerá elektronika, zábavy, vzdělávací kroužky, diskotéky atd.“⁴⁹

Tři z respondentů (a jde o ženy) nijak nepociťují, že by na vesnici lidových obyčejů ubývalo, vidí ale tento problém spíše ve městech, kde jsou lidé daleko více uspěchaní a nemají mezi sebou takové vazby (sociálního i kulturního charakteru) jako právě na venkově.

7. Dobrovolná (pokud máte nějakou poznámku k lidovým tradicím a zvykům na Chodsku a nebojíte se ji sdělit).

Mezi Chody se říká, že jsou uzavřené povahy, což může být jeden z důvodů, proč na tuto otázku většina z nich neodpověděla. Fakt, že se mi část dotazníků nevrátila a že řada z respondentů možnost dobrovolného sdělení nevyužila, je možná zapříčiněna i tím, že Chodové bývají k cizincům (v historii

---

⁴⁷ respondent č. 15

⁴⁸ respondent č. 19

⁴⁹ respondent č. 14

i dnes) opatrní. Neboť jakmile vás jednou přijmou mezi sebe, už jste prakticky jeden z nich. „Chodové jsou tvrdé a hrdé palice a je těžké se jim dostat pod slupku, ale když se to podaří, zjistíte, že jsou to výjimeční lidi.“ Už Božena Němcová píše, že Chodové jsou „lidé přímí, upřímní, hrdí a nepodlézaví, veselí, odvážní, velmi příjemní a pohostinní, nectnost jejich je přílišná nedůvěra...“⁵⁰

---

⁵⁰ NĚMCOVÁ, B., Národopisné a cestopisné obrázky z Čech, spisy, svazek III, Praha, 1951, s. 231

6. ZÁVĚR

Výzkum lidových zvyků a tradic je nejen velmi zajímavou činností, ale navíc umožňuje přímý kontakt s lidmi. Přístup místních obyvatel k výzkumné práci, pro ně ne zcela všední záležitosti, mile překvapoval. Bez jejich ochoty a zájmu hovořit o jejich lidových tradicích by byl tento výzkum výrazně složitější, méně opodstatněný a značně teoretický. Cílem této práce bylo ale ukázat, jak se právě teorie (zakotvená v odborné literatuře) liší od současné praxe.

Lidové tradice jsou na Chodsku stále živé, ovšem ne do takové míry, jako byly kdysi. V jednadvacátém století nic nečekaného. Přesto Chodové stále dokazují, že patří k těm národopisným regionům, které své zvyky zcela nepověsily na hřebík. Většina vesnic stále žije Masopustem (v případě postřekovského i hojně navštěvovaného turistickou veřejností) a poutěmi, které v novém kabátě stále plní též účel jako v minulosti – setkávat se, veselit se, družít se a utratit nějaký ten peníz.

Vztah obyvatel Chodska k místu, odkud pocházejí oni a jejich předkové, lze bez obav nazývat přísným patriotismem, vyznávají svoji úctu nejen k přírodním krásám kraje, ale zejména k historii hrdého národa, na které velmi lpí, a ke svému dialektu. Ženy i muži stále oblékají kroje při zvláštních příležitostech, zpívají chodské písně, kdykoli mohou, mnozí se nebojí vše chodské vystavovat na odiv. Lidé, kteří musí za prací nebo studiem cestovat do vzdáleného okolí, se do svého rodného kraje rádi a co nejčastěji vracejí. Tedy je třeba bádát dál a podrobněji, už jen proto, že právě výzkum a osvěta za národního obrození a na začátku 20. století umožnily uchovat důležité poklady lidových tradic a zvyků pozdějším generacím. Možná to je i naše poslání – jak říká jedno chodské přísloví: „*Nihdo nejni tak múdryj, haby nemoh byjt mudřijší.*“

7. ZDROJE

BENEŠ, B., Úvod do folkloristiky, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989, s. 115, ISBN 80-210-0090-2

HOLUB, D., Chodsko. Praha: Státní tělovýchovné nakladatelství, 1956, s. 84

HRUŠKA, J., F., O chodském kroji, Plzeň: 1920, zvláštní otisk z časopisu „PLZEŇSKO“ s. 17

JINDŘICH, J., Chodsko. Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1956. s. 288

JUSTL, V., Chodské pohádky a pověsti, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha, 1956, s. 247

KOTAL, J., Chodský slovník, Plzeň: SVK plzeňského kraje, 2007, s. 383, ISBN 978-80-86944-17-3

KUBA, L., THOŘOVÁ, V., Lidové písně z Chodska, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku Akademie věd České republiky, 1995, s. 529

MLEJNEK, A., Chodsko, Praha: Svépomoc, 1973, s. 145

NĚMCOVÁ, B., Národopisné a cestopisné obrázky z Čech, spisy, svazek III, Praha, 1951, s. 231

VRBA, J., Chodsko - průvodce krajem, dějinami jeho lidu a komentář k „chodským rebeliím“, Praha: Nakladatelství J. Otto spol. s. r. o., 1928. s. 337

Internet:

http://www.johanek.net/folklor/materialy/chodsky_rok.htm

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Chodsko>

Beletrie:

JIRÁSEK, A., Psohlavci, Praha: Československý spisovatel, 1980, s. 269

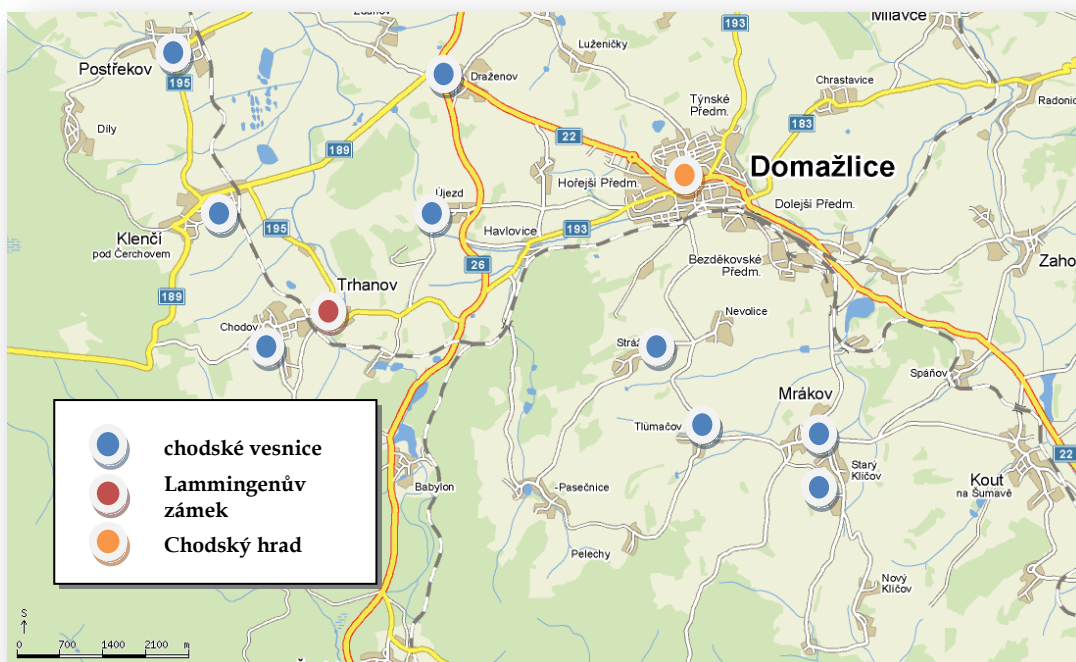
8. PŘÍLOHY

8.1. SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

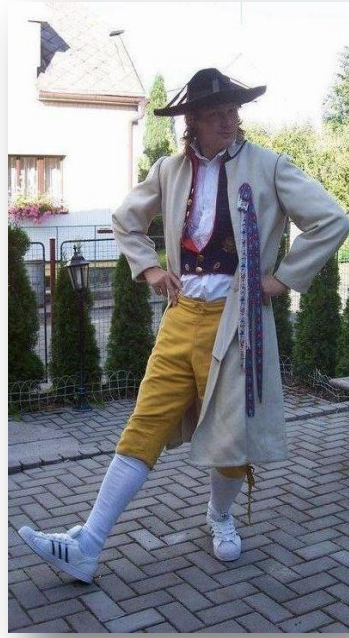
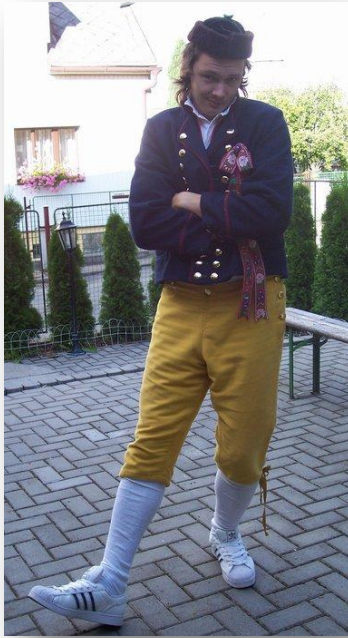
OBRÁZEK 1: ROZMÍSTĚNÍ CHODSKÝCH VESNIC (ZDROJ: WWW.MAPY.CZ)	47
OBRÁZEK 2: ČÁST CHODSKÉHO KROJE SVOBODNÝCH (VLEVO) A ŽENATÝCH MUŽŮ. (ZDROJ: ARCHIV AUTORA)	48
OBRÁZEK 3: PROGRAM POSTŘEKOVSKÉ POUTĚ V ROCE 2009 (ZDROJ: ARCHIV AUTORA)	48
OBRÁZEK 4: CHODSKÝ KOLÁČ (ZDROJ: ARCHIV AUTORA).....	49
OBRÁZEK 5: CHODSKÉ DUDY V BAAROVĚ MUZEU V KLENČÍ POD ČERCHOVEM (ZDROJ: ARCHIV AUTORA).....	49
OBRÁZEK 6: BAAROVA STEZKA Z KLENČÍ POD ČERCHOVEM NA VÝHLEDY - 700 M N. M.	49
OBRÁZEK 7: CHODSKÁ KERAMIKA Z KLENČÍ POD ČERCHOVEM (ZDROJ: ARCHIV AUTORA).....	50
OBRÁZEK 8: CHODSKÉ KOLEČKO - DÍVČÍ RUCI S KRAJKOVANÝM ŠÁTKEM (ZDROJ: ARCHIV AUTORA)	50
OBRÁZEK 9: KROJOVANÝ PRŮVOD (ZDROJ: ARCHIV AUTORA).....	50
OBRÁZEK 10: CHODSKÉ KOLEČKO (ZDROJ: ARCHIV AUTORA)	50

8.2. SEZNAM TEXTOVÝCH PŘÍLOH

DOTAZNÍK 1: RESPONDENT Č. 15	51
DOTAZNÍK 2: RESPONDENT Č. 2	54
DOTAZNÍK 3: RESPONDENT Č. 11	56

Obrázek 1: Rozmístění chodských vesnic (zdroj: www.mapy.cz)

Obrázek 2: Část chodského kroje svobodných (vlevo) a ženatých mužů. (zdroj: archiv autora)

DISPOZIČNÍ FOND
Program přeshraniční spolupráce
Cíl 3 ČR – Svobodný stát Bavorsko 2007-2013

EUREGIO Spolufinancováno Evropskou unií
z Evropského fondu pro regionální rozvoj
Investice do Vaší budoucnosti

ZIEL 3
CÍL 3

POSTŘEKOVSKÁ POUŤ 24.7. - 27.7.2009

Pátek	24.7.2009	TRAMBUS, STICK, SWERWOU MOBY DICK	u Špillarky	19.00 - 24.00 hod.	vstup zdarma
Sobota	25.7.2009	KAPELA PLZEŇSKÉHO 35. PĚŠÍHO			
		PLUKU FOLIGNO	u Špillarky	14.00 - 16.00 hod.	vstup zdarma
		AMBROSIA	u Špillarky	16.00 - 18.00 hod.	vstup zdarma
		KEČUP	u Špillarky	21.00 - 01.00 hod.	vstupné
		TŘEBOŇSKÁ DVANÁCTKA	Hotel U Nádraží	18.00 - 24.00 hod.	vstup zdarma
		Pamětní síň	Obecní úřad	14.00 - 17.00 hod.	vstup zdarma
		Výstava krojů	Obecní úřad	14.00 - 17.00 hod.	vstup zdarma
		Hasičské muzeum		14.00 - 17.00 hod.	vstup zdarma
		Dětská skluzavka	u Špillarky	13.00 - 18.00 hod.	vstup zdarma
Neděle	26.7.2009	Mše svatá	kaple	10.00 hod.	
		TJ Sokol Postřekov - - Internacionálové ČR	hřiště	14.00 hod.	vstupné
		Dorost TJ Sokol Postřekov - SK Tachov	hřiště	16.00 hod.	vstupné
		Pamětní síň	Obecní úřad	13.00 - 15.00 hod.	vstup zdarma
		Výstava krojů	Obecní úřad	13.00 - 15.00 hod.	vstup zdarma
		Hasičské muzeum		13.00 - 15.00 hod.	vstup zdarma
		DOLEJŠÁCI	u Špillarky	18.00 hod.	vstup zdarma
Pondělí	27.7.2009	Dozvuky	u hasičárny	19.00 hod.	vstup zdarma

Obrázek 3: Program postřekovské poutě v roce 2009 (zdroj: archiv autora)

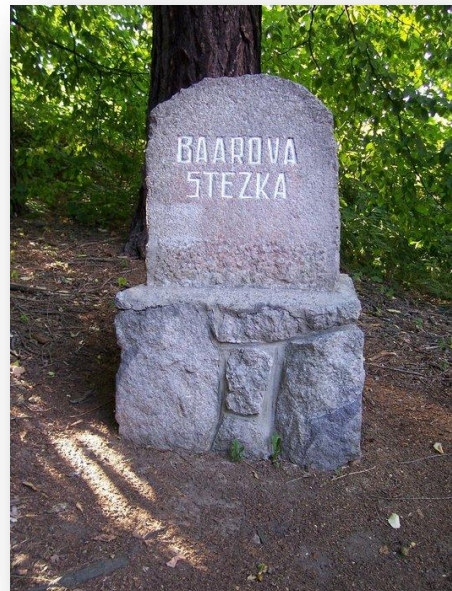

Obrázek 4: Chodský koláč (zdroj: archiv autora)

Obrázek 5: Chodské dudy v Baarově muzeu v Klenčí pod Čerchovem (zdroj: archiv autora)

Obrázek 6: Baarova stezka z Klenčí pod Čerchovem na Výhledy - 700 m n. m. (zdroj: archiv autora)

Obrázek 7: Chodská keramika z Klenčí pod Čerchovem (zdroj: archiv autora)

Obrázek 8: Chodské kolečko - dívčí ruce s krajkováným šátkem (zdroj: archiv autora)

Obrázek 9: Krojovaný průvod (zdroj: archiv autora)

Obrázek 10: Chodské kolečko (zdroj: archiv autora)

DOTAZNÍK NA TÉMA: LIDOVÉ ZVYKY A TRADICE NA CHODSKU

Dobrý den,

jmenuji se Adam Zezulka a jsem studentem bakalářského oboru Sociální antropologie na Filozofické fakultě v Pardubicích.

Tento dotazník je zcela anonymní a veškeré údaje, které vyplníte, budou použity pouze pro účely osobního výzkumného projektu k bakalářské práci.

Vámi zvolené varianty odpovědí označte a doplňte stručně svým komentářem!

Předem děkuji za kompletní vyplnění tohoto dotazníku.

A. Pohlaví: a) muž b) žena

B. Věk: a) 18 - 24 b) 25 - 39 c) 40 - 59 d) 60 a více

C. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? a) základní b) SŠ c) VŠ

1. Jaké jsou Vaše současné vztahy k lidovým tradicím?

a) Dobré

b) Špatné

c) Jiné

2. Jaké jsou Vámi nejvíce udržované zvyky a tradice?

Chodský folklór (bály, masopust, nošení kroje, chodské písně, chodské kolečko); Vánoce (trhání „barborek“, zpívání koled u stromku, pouštění lodiček, krájení jablíček, házení pantoflem); Velikonoce (barvení vajíček, vyhazování vajíček); chodské koláče; chodská kuchyně; chodské nářečí; chodská svatba

3. Pociťujete velké rozdíly v dodržování tradic a zvyků v současné době a minulosti?

a) Ano (v čem)

Největší rozdíl vnímám v počtu lidí, kteří tradice v dnešní době dodržují. Dříve byly tradice zcela nedílnou a přirozenou součástí života lidí. Jejich dodržování nebylo cílené, ale zcela samozřejmé a vycházelo z běžného života (zvláště lidí na venkově).

Dnes, pokud nechceme, aby nějaká tradice zanikla, musíme o ni „uměle“ pečovat a na její dodržování se konkrétně zaměřit. Bohužel to má za důsledek, že přístup k tradicím a zvykům je někdy neupřímný a povrchní. Lidí, kteří mají k tradicím zcela přirozený a nenucený vztah, velmi ubylo.

b) Ne (proč)

4. Vyvolává ve Vás nějaké emoce, když se řekne „Chodsko“?

a) Ano (v čem)

Je to kraj, ze kterého pocházím a který mám velmi ráda. Obdivuju se lidem, kteří v tomto chudém kraji žili, střežili hranice proti nepřítelům, bojovali za svá práva a privilegia. Jistá hrdost a tvdohlavost je cítit z lidí na Chodsku i dodnes. Možná i díky tomu, že si Chodové vždy tak střežili to, co jim patřilo, se na Chodsku do dnešních dnů zachovalo více z původních tradic a zvyků, než v jiných částech České republiky.

b) Ne (proč)

5. Jaký je Váš nejoblíbenější lidový zvyk či tradice a proč?

Účast na tradičních chodských bálech, včetně nošení kroje, tancování chodského kolečka a zpívání místních písní. Kroj stírá sociální rozdíly mezi lidmi. Ať je člověk v běžném životě bohatý, nebo chudý, v kroji jsou si všichni rovni. Navíc kroj (minimálně všem ženám) sluší ☺ A když všichni v sále zpívají jednu písničku, je v tom velká síla, která v člověku vzbuzuje pocit, že „tady je doma“, mezi lidmi, ke kterým patří.

6. Co myslíte, že jsou hlavní důvody všeobecného úpadku lidových tradic?

Dnešní člověk je zahrnut novými možnostmi, co všechno lze prožít, co všechno lze uskutečnit, kam všude může vycestovat atd. Pokud porovnáme tyto všechny nevšední zážitky, které mohou dnešní lidé mít, pak se prosté zvyky a tradice našich předků jeví jako něco nudného a zastaralého. Dnešní mladí lidé o ně nemají zájem, protože je dostatečně „nezabaví“. Velkou roli zde hraje i rodina. Pokud rodiče děti k tradicím a zvykům nebudou vést, těžko si pak děti k nim v dospělosti najdou cestu samy. Dalším důvodem může být i to, že zvyky a tradice se vždy váží k určité komunitě lidí, kteří pocházejí ze stejné oblasti (vesnice, kraje). Díky internetu a sociálním sítím se vytvářejí nové skupiny lidí, kteří nepocházejí ze stejného prostředí, a tudíž je vzájemné tradice neváží. Je tedy pak zřejmé, že ani dál žádné tradice předávat nemůžou.

7. Dobrovolná (pokud máte nějakou poznámku k lidovým tradicím a zvykům na Chodsku a nebojíte se ji sdělit).

Lidé žijící na Chodsku by si měli uvědomit, jaké bohatství je uloženo v jejich dosud živých tradicích a zvycích, a neměli by dopustit, aby zanikly. Byla by to velká ztráta pro celou českou kulturu.

DĚKUJI ZA VÁŠ ČAS A OCHOTU VYPLNIT DOTAZNÍK. PŘEJI PĚKNÝ DEN.

DOTAZNÍK NA TÉMA: LIDOVÉ ZVYKY A TRADICE NA CHODSKU

Dobrý den,

jmenuji se Adam Zezulka a jsem studentem bakalářského oboru Sociální antropologie na Filozofické fakultě v Pardubicích.

Tento dotazník je zcela anonymní a veškeré údaje, které vyplníte, budou použity pouze pro účely osobního výzkumného projektu k bakalářské práci.

Vámi zvolené varianty odpovědí označte a doplňte stručně svým komentářem!

Předem děkuji za kompletní vyplnění tohoto dotazníku.

A. Pohlaví: a) muž   b) žena

B. Věk: a) 18 - 24   b) 25 - 39   c) 40 - 59   d) 60 a více

C. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?   a) základní   b) SŠ   c) VŠ

1. Jaké jsou Vaše současné vztahy k lidovým tradicím?

a) Dobré

b) Špatné

c) Jiné

2. Jaké jsou Vámi nejvíce udržované zvyky a tradice?

Nejhezčí zvyk je zajít do hospody s kamarády a zahrát si a zazpívat. Možná to není nijak konkrétní tradice a dřív to lidé dělávali běžně a nepovažovali to za nic zvláštního. Jenže doba se mění. A kolikrát se člověku povede si v hospodě zahrát zazpívat, aniž by nikoho „nerušil“.

Jinak samozřejmě dodržuji „běžné“ tradice, které zde žijí - masopust a vše kolem něj, velikonoční „drkání“ - to spíš dřív, teď už jsem na to moc starý...

3. Pociťujete velké rozdíly v dodržování tradic a zvyků v současné době a minulosti?

a) Ano (v čem)

Lidé dnes rozhodně nedodržují tolik tradic, protože jim to nijak neprospívá a nevidí v tom žádný smysl. Dříve lidé věřili, že některé ze zvyků jim např. přinesou větší úrodu. Takovým věcem lidé v dnešní přetechnizované době nevěří.

b) Ne (proč)

4. Vyvolává ve Vás nějaké emoce, když se řekne „Chodsko“?

a) Ano (v čem)

Chodsko je kraj, ve kterém jsem se narodil a ve kterém žiju a ve kterém bych chtěl zůstat. Má velmi bohatou minulost, na kterou můžeme být hrdí.

b) Ne (proč)

5. Jaký je Váš nejoblíbenější lidový zvyk či tradice a proč?

Jednoznačně masopust, protože do Postřekova přijede spousta lidí, které potkávám právě jenom, když je masopust. A taky je úžasný, jak celá ves žije jenom masopustem. Lidi si berou volno v práci, navaří, napečou, kdyby přišla nečekaná noční návštěva, a prostě se jenom baví.

6. Co myslíte, že jsou hlavní důvody všeobecného úpadku lidových tradic?

Dnešní doba přináší lidem mnoho možností k využití volného času. A lidé chtějí zkoušet stále nové a moderní věci. Nechtějí se moc otáčet do minulosti a dodržovat nějaké zvyky a tradice, protože je to zatěžuje a nijak jim to neprospívá.

7. Dobrovolná (pokud máte nějakou poznámku k lidovým tradicím a zvykům na Chodsku a nebojíte se ji sdělit).

DĚKUJI ZA VÁŠ ČAS A OCHOTU VYPLNIT DOTAZNÍK. PŘEJI PĚKNÝ DEN.

DOTAZNÍK NA TÉMA: LIDOVÉ ZVYKY A TRADICE NA CHODSKU

Dobrý den,

jmenuji se Adam Zezulka a jsem studentem bakalářského oboru Sociální antropologie na Filozofické fakultě v Pardubicích.

Tento dotazník je zcela anonymní a veškeré údaje, které vyplníte, budou použity pouze pro účely osobního výzkumného projektu k bakalářské práci.

Vámi zvolené varianty odpovědí označte a doplňte stručně svým komentářem!

Předem děkuji za kompletní vyplnění tohoto dotazníku.

A. Pohlaví: a) muž   b) žena

B. Věk: a) 18 - 24   b) 25 - 39   c) 40 - 59   d) 60 a více

C. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?   a) základní   b) SŠ   c) VŠ

1. Jaké jsou Vaše současné vztahy k lidovým tradicím?

a) Dobré

b) Špatné

c) Jiné velmi dobré

2. Jaké jsou Vámi nejvíce udržované zvyky a tradice?

Masopust (tradiční oblečení, písně, bály, půst, pečou se šišky) Velikonoce (chodí klepáči, pomlázka, pečou se mazance, barví se vajíčka, velikonoční mše)

Vánoce (obvazování „štípkování“, cukroví, lití olova)

3. Pociťujete velké rozdíly v dodržování tradic a zvyků v současné době a minulosti?

a) Ano (v čem)

Dříve se zvyky dodržovaly více, dnes už jsou i v trochu pozměněné formě☺, spoustu lidí také už dnes ani podstatu - proč se jaký zvyk dělá nevím. Dříve se také chodské tradice dodržovaly všude v okolí a dnes se mnoho zvyků uchovalo pouze v Postřekově.

b) Ne (proč)

4. Vyvolává ve Vás nějaké emoce, když se řekne „Chodsko“?

a) Ano (v čem)

vyvolá to ve mě velikou pýchu, nikdy bych na náš kraj nedala dopustit. Tohle vštěpují rodiče svým dětem už od narození

b) Ne (proč)

5. Jaký je Váš nejoblíbenější lidový zvyk či tradice a proč?

Líbí se mi, že se stále chodí v chodských krojích (mladší tedy sice jen na některé slavnosti, ale mnoho babiček v almarách jiné oblečení než kroj ani nemají)...A také mám hrozně ráda naše písničky.

6. Co myslíte, že jsou hlavní důvody všeobecného úpadku lidových tradic?

...jiný životní styl, jiný pohled na svět

7. Dobrovolná (pokud máte nějakou poznámku k lidovým tradicím a zvykům na Chodsku a nebojíte se ji sdělit).

nic mě nenapadá

DĚKUJI ZA VÁŠ ČAS A OCHOTU VYPLNIT DOTAZNÍK. PŘEJI PĚKNÝ DEN.
